

2006/3100

Georg-Eckert-Institut BS78

1 046 008 X

YENİ PROGRAMA GÖRE

İ L K Ö Ğ R E T İ M

Din Kültürü
ve
Ahlâk Bilgisi

5

ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ
KILAVUZU

GENDAŞ'IN HEDİYESİDİR [ca. 2001]

PARA İLE SATILMAZ

DERS KİTABIYLA BİRLİKTE ÜCRETSİZ OLARAK VERİLİR

Değerli öğretmenler,

Sevgili öğrenciler,

Bu kitapçık, 2000-2001 öğretim yılından itibaren Millî Eğitim Bakanlığınca uygulamaya konulan Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi (5. sınıf) öğretim programı çerçevesinde hazırlanmış olup sevgili öğretmen ve öğrencilerimize bir kılavuz niteliği taşımaktadır. Zira yeni program yürürlüğe konulmasına rağmen Haziran • 20001-2525 sayılı Tebliğler Dergisi'nde 2000-2001 ders yılında okutulan (eski programa göre) hazırlanmış Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi kitaplarından bu öğretim (2001-2002) yılında da yararlanılması öngörülmüştür.

İşte, bu durumu göz önünde bulunduran yayın evimiz, hem eski programa göre hazırlanmış olan ders kitabından nasıl yararlanılacağına hem de yeni programda yer alan farklı konulara nasıl ulaşılacağına ışık tutmak amacıyla bu kılavuz kitapçığın hazırlanmasını uygun görmüştür.

Bu kitapçığa ilâve bir ücret ödemededen okulunuzun seçtiği ilköğretim 5. sınıf ana ders kitabınızla birlikte kitapçıınızdan edinebileceksiniz. Bu kılavuz kitapçık sayesinde;

1. Yeni program ile eski programın (ortak) uyuşan konularını ana ders kitabınızın hangi sayfasında ve hangi konu başlığı altında bulabileceğinizi öğreneceksiniz.

2. Yeni programda yer alan ama ana ders kitabında bulunmayan farklı konuları ise, bizzat kılavuz kitapçığın içinde profesyonel biçimde kaleme alınmış olarak bulacaksınız.

Böylece geçtiğimiz öğretim yılında yaşadığınız ana ders kitabından yararlanamama veya kaynak bulamama sıkıntısını da aşmış olacaksınız.

Yayın evimiz siz değerli öğretmen ve öğrencilerimize böyle bir hizmeti sunmakla övünç duyar ve hepinize başarılar diler.

TR
Z-10
(d, 2001)5

GENDAŞ A.Ş.

1. Ünite

Allah'a İnanıyorum

1. Evrende Bir Düzen Vardır

(Dikkat! Bu konuyu öğrenmek için ders kitabınızın 12. sayfasında yer alan "Allah Vardır" konusundan yararlanınız.)

2. Beni, Ailemi ve Her Şeyi Yaratan Allah'tır

Bir zamanlar ben yoktum. Annem, babam, dedem, atalarım yoktu. Yeryüzünde hiçbir insan, hiçbir canlı yoktu. Ne soluduğumuz hava, ne içtiğimiz su, ne sırtımızı ısıtan güneş, ne de gecemizi aydınlatan yıldızlar vardı. Kısacası; o uçsuz bucaksız evren henüz yaratılmamıştı.

Gücü her şeyin üstünde olan Yüce Allah'ımız diledi; evreni yarattı. Ayı, güneşi, dünyayı, suyu, havayı, toprağı yarattı. Âdem babamızı, Havva annemizi yarattı. Kısacası; beni, ailemi ve her şeyi o yarattı.

Ben Yüce Allah'ın her şeyin yaratıcısı olduğuna gönülden inanıyorum. Çünkü şöyle düşünüyorum:

Görüyorum ki; bilim ve teknik baş döndürücü bir hızla ilerliyor. Her geçen gün, yeni bir icatla karşılaşyoruz. Uçaklar, gemiler, bilgisayarlar, füzeler, uydular ve daha nice buluşlar!... Bütün bunlar, insanın eseridir. Peki, insan kimin eseridir? Yukarıda saydığımız harika buluşların yapısını oluşturan maddeler nereden gelmiştir? İnsanı ve diğer tüm varlıkları barındıran evren kimin eseridir? İcat edilen her eşyanın bir ham maddesi var. Demek ki ortaya konulan her şeyin özü evrende gizlidir. Öyleyse her şeyi yaratan Allah'tır. İnsana düşüncüyü, araştırma merakını, icat etme becerisini, sanat zevkini veren yine Allah'tır. Dolayısıyla, her şeyi yaratan Allah'tır ve yaratmak yalnızca ona özgüdür.

Kutsal kitabımız Kur'an'da, Yüce Allah'ımızın yaratıcı gücü şöyle anlatılmaktadır:

"Bir şey yaratmak istediği zaman, onun yaptığı 'ol' demekten ibarettir. Hemen olur."(1)

3. Allah'ın Eşi ve Benzeri Yoktur

(Dikkat! Bu konuyu öğrenmek için ders kitabınızın 13. sayfasında yer alan "Allah Birdir ve Benzeri Yoktur" konusundan yararlanınız.)

4. Allah Her Şeyi İştir, Bilir ve Görür

Yüce Allah'ımız, her şeyi kusursuz bir biçimde iştir, bilir ve görür. Dolayısıyla, hiçbir şeyi ondan saklayamayız. Yüce Allah'ın bilemediği veya bilemeyeceği hiçbir şey düşünülemez. Olmuşu bilir, olacağı bilir, şu anda neler olup bittiğini bilir. Aklımızdan geçenleri de taşıdığımız niyetleri de bilir. Kutsal kitabımızda, Yüce Allah'ımızın bilgisiyle ilgili olarak şöyle denilmektedir:

"...O, karada ve denizde ne varsa bilir; onun bilgisi dışında bir yaprak bile düşmez..."

Yüce Allah'ımızın işitmesi de bilgisi gibi kusursuzdur. Onun işitemeyeceği ses yoktur. Fısıltı hâlinde çıkan dualarımızı işittiği gibi, ağızımızdan çıkacak kötü ve çirkin sözleri de işitir.

Yüce Allah'ımız, her şeyi anında görür. Yaptığımız hiçbir kötü davranış onun gözünden kaçmaz. Bir şeyin uzakta veya yakında, aydınlıkta veya karanlıkta olması Yüce Allah'ın görmesine engel değildir. Kutsal kitabımızda, Yüce Allah'ın kusursuz işiten ve kusursuz gören bir varlık olduğuna dikkat çekilerek şöyle buyrulur:

"...Şüphesiz Allah, hakkıyla işiten ve görendir."

5. Allah'ın Her Şeye Gücü Yeter

(Dikkat! Bu konuyu öğrenmek için ders kitabınızın 14. sayfasında yer alan "Her Şeyi Yaratan Allah'tır" konusundan yararlanınız.)

6. Allah Bizimle Beraberdur

Yüce Allah, her zaman ve her yerde bizimle beraberdur. Onun yanımızda bulunmadığı bir tek an bile yoktur. O bize bizden daha yakındır. Her şey bizden uzak kalabilir ama, o uzak kalmaz.

Yüce Allah'ın bulunmadığı bir yer yoktur. Ne kadar uzaklara, ne kadar تنها yerlere gidersek gidelim, o hep bizimledir. İster uzay boşluğunun derinliklerinde gezelim, ister denizlerin diplerinde yüzelim, o hep bizimledir.

Yüce Allah, yarattığı hiçbir varlığı kendi hâlinde ve yalnız bırakmaz. Çünkü o, bütün yaratılmışların Rabbidir. Her an, yaratıklarının yanında olur ve onları görüp gözetir. Besler, büyütür, eğitir ve korur.

Hiç kimsenin bulunmadığı bir yerde başımıza bir kötülük gelse; "Anneciğim, babacığım, bana yardım edin!" demeyiz. Ama; "Allah'ım bana yardım et!" diye haykırırız. Çünkü onun her an bizim yanımızda olduğunu biliriz.

7. "Kelime-i Tevhid" ve Kelime-i Şahadet"i Öğreniyorum

Müslümanlığa girebilmenin ilk ve en önemli koşulu, "Kelime-i Şahadet"i söylemektir. Müslümanlığa girmek isteyen kişinin yapacağı ilk iş budur. Kelime-i Şahadet'in diğer bir adı da **şahadet kelimesidir**.

Arapça olarak; "**Eşhedü en lâ ilâhe illâllah ve eşhedü enne Muhammeden abduhû ve Resûlüh**" diye söylediğimiz şahadet kelimesinin Türkçe anlamı şöyledir:

"Ben şahadet (tanıklık) ederim ki, Allah'tan başka hiçbir tanrı yoktur. Yine şahadet (tanıklık) ederim ki, Muhammed onun kulu ve elçisidir."

Dikkat ederseniz; şahadet kelimesi, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Allah'tan başka tanrı olmadığına; ikinci bölümde ise, Hz. Muhammed'in onun kulu ve elçisi olduğuna tanıklık ediyoruz.

Kelime-i Tevhid, şahadet kelimesinin daha kısa ve özlü bir biçimidir. "**Lâ ilâhe illâllah Muhammed'ün Resûlüllah**" şeklinde söylenir. Bu söz; "**Allah'tan başka tanrı yoktur, Muhammed onun elçisidir.**" anlamına gelir.

2. Ünite

Dua Ediyorum

1. Duam Dileğimdir

Dua, Yüce Allah'a ilettiğim her türlü istek ve dileklerimdir. Ben, bütün istek ve dileklerimi Yüce Allah'a dua yoluyla iletirim. Çünkü dua, benim için, çok özel bir iletişim yoludur. En saf, en temiz duygularımı dua yoluyla sunarım. Annemle, babamla, kardeşlerimle paylaşmadığım en gizli sırlarımı Yüce Allah'la paylaşırım. İçimden geçen istek ve dileklerimi sadece onun gerçekleştireceğine gönülden inanırım. Çünkü o, sınırsız ve sonsuz gücün sahibidir. Benim gücüm ise sınırlı ve sonlu bir güçtür. Benim içimden geçenleri sadece o bilir ve o gerçekleştirir. Yüce Allah bizden dua etmemizi ister ve şöyle buyurur:

“Ey Muhammed, de ki: Duanız olmasa Rabbim size ne diye değer versin?..”

Ben Yüce Allah'a içimden geldiği gibi dua ederim. Dilek ve isteklerimin her birinin, başlı başına bir dua olduğunu bilirim. İlle de ezberlenmiş bir dua metni ile yakarmam. Benim bu samimiyetim Yüce Allah'ın daha çok hoşuna gider. Çünkü duam dileğimdir.

Yüce Allah'a dua ederken, istek ve dileklerime sınır koymam. Benim için iyi, doğru ve güzel olan her şeyi isterim. Çünkü Yüce Rabbimizin iyilik hazinesinin çok büyük, kendisinin de çok cömert olduğunu bilirim.

Yüce Rabbimize dua ederken sadece kötü, çirkin ve haram olan şeyleri istemem. Çünkü Yüce Allah güzeldir; güzel olanları sever ve ister.

2. Yüce Tanrı Beni İştirir ve Dualarımı Kabul Eder

Ben dualarımın kabul edileceğine kuşku duymadan inanırım. Çünkü ben dua ederken Yüce Allah çok yakınımdadır. Beni ıştırır ve dileklerimi kabul eder. Her nerede olursam olayım, Yüce Allah'tan dualarımın kabul edilmesini ve dileklerimin gerçekleştirilmesini isterim. Çünkü Yüce Allah, kutsal kitabımızda bizden böyle yapmamızı istiyor. Örneğin; Bakara suresinin 186. ayetinde şöyle buyuruyor:

“Kullarım sana beni sorduklarında, onlara çok yakın olduğumu söyle. Bana dua ettiğinde, dua edenin, dileğine karşılık veririm. Dua ettiklerinde, benden dualarımın kabul edilmesini istesinler. Ve bana iman etsinler...”

Ben Yüce Allah'a her yerde dua ederim. Evde, okulda, sokakta, sofrada, yatakta, taşıtta ona yüreğimi açar ve dileklerimi iletirim. Çevremın kalabalık veya تنها olması ona ulaşmama engel değildir.

Yüce Allah'a alçak sesle ya da fısıltı hâlinde dua edebildiğim gibi, dileklerimi sadece akıldan geçirerek de dua edebilirim. Çünkü Yüce Allah, bütün bunları ıştırır ve dualarımı kabul eder.

3. Dua Etmem Sevgi ve Yakınlık Üretir

Annemden bir şey isteyeceğim zaman, ona nazlanır ve boynuna sarılırım. Onun hoşuna gidecek güzel sözler söylerim. Bu hareketimin çok özel bir sevgi ve yakınlık üreteceğini bilirim. Aynı şeyleri küçük kardeşim bana yapsa, bundan hoşlanırım. Ona karşı olan sevgim ve yakınlığım bir kat daha artar.

Yüce Allah'ımızın sevgisini ve yakınlığını kazanmak için de dua yolunu seçerim. Çünkü dua, beni ona yaklaştırır. Yüce Allah tarafından sevilmemi sağlar. Çünkü, koca evrenin yaratıcısı olarak kendisinden bir şey istemem Yüce Rabbimin hoşuna gider. Yalnız ona kulluk yaptığımı ve yalnızca ondan yardım istediğimi bilir ve bana yakınlaşır. Bu da beni daha güçlü yapar.

Dua etmemin, sevgi ve yakınlık ürettiğini bilirim. O nedenle, sadece kendim için değil, başkaları için de dua ederim. Böylece, başkalarının da sevgisini ve yakınlığını kazanırım. Örneğin: sınava girecek olan bir arkadaşıma; "Allah kolaylık versin!" desem, bu dua onun hoşuna gider. Bana karşı olan ilgisi ve sempatisi artar. Aramızda bir yakınlaşma ve dostluk oluşur. Onun iyiliği için yaptığım küçük bir dua, sevgi ve yakınlık üretmiş olur.

4. Her Zaman Dua Edebilirim

4.1. Sevinçli Anlarımda Dua

Günlük hayatımızda sevinç ve mutluluk duyduğumuz güzel anlar vardır. Ben böyle anları, Yüce Allah'ın bizlere sunduğu birer armağan olarak düşünürüm. O nedenle de, bana sevinme ve mutlu olma fırsatı veren Allah'a dua ederim. Ona teşekkürlerimi sunarım.

Örneğin, sıcak aile yuvarımızda annem, babam ve kardeşlerimle birlikte sofraya oturmak benim için bir sevinç ve mutluluk anıdır. Bana böyle bir mutluluğu bağışladığı için, hemen ellerimi kaldırıp Yüce Rabbime dua ederim.

Ulusça kutladığımız, coşkulu bir bayram günü, benim için heyecanlı bir sevinç anıdır. Beni böylesine güzel bir güne ulaştırdığı için Yüce Allah'a yine dua ederim.

Bir sınavı başarıyla geçtiğimde, yeni bir giysiye kavuştuğumda, yaş günüm kutlandığında, annemden veya babamdan bir hediye aldığım, katıldığım bir spor karşılaşmasını kazandığımda çok sevinir ve mutlu olurum. Sahip olduğum bu mutluluğu Yüce Allah'la paylaşmak isterim. Hemen ona yönelir ve dua ederim. Bana daha başka mutluluklar vermesi için niyazda bulunurum.

4.2. Üzüntülü Anlarımda Dua

Sevinçli anlarımda Yüce Allah'a nasıl dua ediyor ve şükranlarımı sunuyorsam, üzüntülü anlarımda daha çok dua eder ve yalvarırım. Çünkü yardıma muhtaç olan benim. Yüce Allah ise, yardım edicilerin en büyüğüdür. Başım sıkıştığında ona yalvarmaktan ve dileklerini sunmaktan daha yüce ne olabilir?

Hastalandığım zaman, beni iyileştirmesi için Yüce Allah'a dua ederim. Bir yakınımı kaybettiğim zaman, üzüntülerimi gidermesi için ona yalvarırım. Bana sabır ve dayanıklılık vermesini isterim. Annemin, babamın kardeşlerimin başına kötü bir şey gelse, hemen Allah'a yönelirim. Onların iyiliği için dua ederim. Onlara destek olabilmem için, Yüce Allah'tan bana güç ve kuvvet vermesini dilerim.

Ben sadece kendi sıkıntılarım ve üzüntülerim için değil, başkalarını üzen şeylerden ötürü de dua ederim. Sınavda başarısız olan bir arkadaşım, evi yanan veya trafik kazası geçiren bir komşuma, amansız bir hastalığa yakalanmış bir yakınım yardım etmesi için Yüce Allah'a yalvarırım ve dua ederim. Çünkü onların üzüntülerinin sevince dönüşmesi beni de çok mutlu eder. Zaten Müslüman kardeşliği de bunu gerektirir.

5. Günlük Dualarım

Eğer dikkat edecek olursak, günlük hayatımızın önemli bir bölümünde dua içeren cümlelerle konuştuğumuzu görürüz. Bu tür konuşmalar, birbirimiz için ürettiğimiz iyilik dileklerimizdir.

Benim için dua, daha sabahın ilk saatlerinde başlar. Annem beni uyandırmaya geldiğinde; **“Hayırlı sabahlar yavrum!”** diye seslenir. Ben de ona; **“Hayırlı sabahlar anneciğim!”** diye karşılık veririm. Böylece birbirimize dua etmiş oluruz. Kahvaltımı bitirince; **“Elhamdülillâh!”** derim. Yani, bana bu yiyecekleri sunan Yüce Rabbime teşekkürlerimi bildirmiş olurum.

Annem beni okula yollarken; **“Allah zihin açıklığı versin oğlum!”** diyerek yanaklarımdan öper. Ben de onu öperken; **“Sağol anneciğim!”** derim. Yine birbirimize dua etmiş oluruz.

Günlük dualarım bununla bitmiş olmaz. Gün boyunca başka dualar da yaparım. Örneğin; okulumuzun koridorunu süpüren hademe amcaya; **“Allah kolaylık versin amca!”** derim. Arkadaşlarımdan birinin yeni bir giysi aldığını görürsem; **“Hayırlı olsun!”** derim. Bir arkadaşım bana gazoz ısmarlasa; **“Allah kesene bereket versin!”** deme gereğini duyarım. Öğretmenimin yeni bir eve taşındığını duymuşsam; **“Güle güle oturun öğretmenim!”** derim.

İşte, bütün bunlar benim kısa cümlelerle ifade ettiğim günlük dualarımdır. Aslında ben, bu dualarla da yetinmem. Yüce Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için her fırsatta dua etmeye çalışırım. Otobüse binen arkadaşşıma; **“Hayırlı yolculuklar!”**, hasta olan arkadaşşıma **“Allah acil şifa versin!”**, gurbette yakını bulunan bir tanıdığıma, **“Allah kavuştursun!”** gibi dualarda bulunarak sevap kazanmış olurum.

Ben her akşam yatağıma girerken de küçük bir dua okurum. Annemle birlikte okumayı alışkanlık hâline getirdiğimiz bu küçük dua beni rahatlatır ve huzur içinde uyurum.

6. Kur'an'dan ve Peygamberimizden Dua Örnekleri

Kutsal kitabımız Kur'anıkerim, dua örnekleriyle doludur. Yüce Allah'ımız, kendisine nasıl dua edeceğimizi, dua ederken neler isteyeceğimizi, kendisini yüceltirken neler söylememiz gerektiğini bazı Kur'an ayetlerinde bize örnek olarak sunmuştur.

Fatiha suresi olarak bildiğimiz ve her namazda okuduğumuz yedi ayetlik bölüm, başlı başına bir dua niteliği taşımaktadır:

“Hamt, âlemlerin Rabbi, merhameti olan, merhamet eden ve din gününün sahibi olan Allah'a özgüdür. (Allah'ım!) Ancak sana kulluk eder ve yalnız senden yardım dileriz. Bizi doğru yola, nimete erdirdiğin kimselerin, gazaba uğramayanların, sapmayanların yoluna eriştir.”

Sevgili Peygamberimiz de günlük hayatında çok anlamlı ve çok kapsamlı dualar ederdi. Peygamberimizin sık sık okuduğu bu dualardan bir kısmını “namaz duaları” olarak da bilmekteyiz. Şimdi, bunlardan bazılarını örnek olarak görelim:

* Genel İsteklerle İlgili Dua

“Ey Allah'ım! Rabbimiz! Bize dünyada da ahirette de iyilik ver. Ve bizi cehennem azabından kuru.”

* Bağışlanmayla İlgili Dua

“Ey Rabbimiz! Hesap başlayınca (Kıyamet günü) beni, anamı, babamı ve bütün insanları rahmetinle bağışla. Ey merhametlilerin en merhametlisi.”

* Başarı ile İlgili Dua

“Rabbim! Kolaylaştır; zorlaştırma. İşimin sonunu hayırla tamamla.”

7. Tahiyât Duasını Ezberleyelim ve Anlamını Öğrenelim

(Dikkat! Bu konuyu öğrenmek için 4. sınıf Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi kitabından yararlanınız.)

3. Ünite

İbadet Konusunda Bilgilenelim

1. İbadet Nedir?

İbadet, Yüce Allah'ımıza karşı kulluk görevlerimizi yerine getirmektir. Yani ona karşı olan saygımızı, sevgimizi, inancımızı ve bağlılığımızı çeşitli davranışlarla ortaya koymaktır.

Allah'a ibadet etmenin çok çeşitli yolları vardır. Kimi zaman bedenimizle, kimi zaman malımızla veya paramızla, kimi zaman da güzel bir davranışta bulunarak ibadet edebiliriz. Örneğin; namaz kılmak ve oruç tutmak, bedenimizle gerçekleştirdiğimiz bir ibadettir. Zekât veya sadaka vermek, malla ve para ile yaptığımız bir ibadet türüdür. Çalışkan olmak, yardımlaşmak, selâmlaşmak gibi hareketlerimiz de, güzel davranışlarda bulunarak yaptığımız ibadetlerdir.

Bazı ibadetlerimizi ise, hem malla hem de bedenle yaparız. Örneğin; hac, böyle bir ibadettir.

2. İbadetlerle İlgili Kavramları Öğreniyoruz (Farz, Vacip, Sünnet)

Yüce Allah'ımıza karşı daha iyi kulluk yapabilmemiz için, ibadetlerle ilgili bazı terim ve kavramları çok iyi bilmemiz gerekir. Düşünelim bir kez; alfabeyi bilmeden okuyup yazabilir miyiz? Çarpım tablosunu bilmeden matematik işlemlerini kolayca yapabilir miyiz? İşte, ibadetlerle ilgili bazı kavramları bilmeden de Yüce Allah'a gereği gibi kulluk yapamayız. Şimdi ibadetlerimizle ilgili üç önemli kavramı tanımaya çalışacağız. Bunlar; **farz**, **vacip** ve **sünnet** kavramlarıdır.

Farz: Yüce Allah'ın kesin ve açık bir şekilde yapmamızı emrettiği görev ve davranışlardır. Bu davranış ve görevlerin neler olduğu, kutsal kitabımızda açık bir şekilde belirtilmiştir. Dinimize göre, ergenlik çağına gelmiş ve zihinsel özürlü olmayan her Müslüman farz olan görev ve davranışları yerine getirmekle yükümlüdür. Farzlar iki kısma ayrılır:

Vacip: Bazen bir işin yapılması hakkında Kur'an'da açık bir emir bulunmayabilir. Buna rağmen, bazı Kur'an emirlerinden veya Peygamberimizin sözlerinden, o işin de mutlaka yapılması gerektiği sonucuna varabiliriz. İşte, bu tür davranışlara **vacip** denir. Örneğin; kurban kesmek, bayram namazı kılmak, ramazan ayında fitre (fitır sadakası) vermek, vacip olan birer davranıştır.

Vacip olan görevler, dinimize göre, farz gibi değerlendirilir. Bu nedenle vacibi yerine getiren kişi sevap kazanır, yapmayan kişi de Allah katında günahkâr olur.

Sünnet: Peygamberimizin söz ve davranışlarına sünnet adı verilir. Yüce Allah, Kur'an'da, Hz. Peygambere uymamızı ve onu kendimize örnek almamızı istemiştir. Bu nedenle, Peygamberin söz ve davranışları, Müslümanlar için Kur'an'dan sonra ikinci önemli kaynaktır. Örneğin; Kur'an bize açık ve kesin olarak namaz kılmanızı emreder. Ama namazın nasıl kılınacağını açıklamaz. İşte bu açıklamayı Peygamberimizden öğreniyoruz.

3. Niçin İbadet Ediyoruz?

Bize iyilik yapan bir insanı asla unutmayız. Ona teşekkür borçlu olduğumuzu biliriz. Onu her gördüğümüzde, saygı ve sevgi gösteririz. Hâlini hatırını sorarız. Yerine göre ikramda bulunuruz. Kısacası; onu memnun edebilecek her yolu deneriz.

Yüce Allah'ımız ise, sonsuz iyiliklerin sahibidir. Çünkü, yeri ve göğü o yarattı. Dünyamızı aydınlatan güneşi, ciğerlerimize çektiğimiz havayı, içtiğimiz suyu o yarattı. Yediğimiz türlü türlü besinleri o var etti. Eğer gözümüz görüyor, kulağımız işitiyor, yüreğimiz seviyorsa; bütün bunlar onun eseridir.

Soframızı süsleyen türlü yiyecekler, çevremize güzellik veren çiçekler, renk renk meyvelerle bezenmiş ağaçlar, onun bize sunduğu nimetlerdir. O nedenle Yüce Allah'a kulluk görevimizi göstermek için ibadet ederiz.

Şu koca evrende, Allah'tan başka hiçbir varlık, ibadet edilmeye lâyık değildir. Çünkü her şey onundur. Ayrıca, Yüce Allah'ımız, bizden, kendisine ibadet etmemizi istemektedir. Zâriyât suresinin 56. ayetinde; **“Ben insanları ve cinleri ancak bana ibadet etsinler diye yarattım.”** buyurmaktadır.

4. Her Zaman ve Her Yerde İbadet Edebiliriz

Dinimize göre, ibadet etmek için belirli bir yere ve zamana ihtiyaç yoktur. Yüce Rabbimizi, dilediğimiz anda ve dilediğimiz yerde anabiliriz. Ancak, ibadet edeceğimiz yerin temiz olması gerekir.

Dinimizin, ibadet edilecek yer konusunda bir sınır koymayıışı, bizim için büyük bir kolaylıktır. Örneğin; namazımızı bir camide kılabilceğimiz gibi evimizde, tarlamızda, bahçemizde, iş yerimizde de kılabiliriz. Hatta, zorunlu kaldığımız durumlarda, hareket hâlindeki bir taşıtın içinde bile namaz kılabiliriz. Dua edebilmemiz için de özel bir yer gerekmez. Sofrada, yatakta, otomobilde, yolda, sınıfta dua edebiliriz.

Dinimize göre, farz namazlar ile ramazan orucunun dışındaki ibadetler için zaman sınırı da yoktur. İster gün ortasında, ister gece yarısı; (ne zaman arzu edersek) Yüce Allah'a ibadet edebiliriz. Yüce Rabbimiz kendisinin her yerde ve her zaman anılmasından hoşnut olur.

Ders çalışırken, sofrta hazırlarken, bahçe sularken, parkta gezerken bile, Yüce Rabbimizin nimetlerini (iyiliklerini) düşünüyorsak, yine ibadet yapmış oluruz.

5. Camiyi Tanıyalım

Camiler, Müslümanların namaz kılmak amacıyla yaptırdıkları özel ibadet yerleridir.

Atalarımız, hem cuma ve bayram namazlarını rahatça kılmak, hem de günlük namazların cemaat sevabından yararlanmak için özel ibadethaneler yaptırmışlardır. Bu ibadet yerlerinin büyüğüne **cami**, küçüklerine de **mescit** adı verilir.

Camiler, mescitlere göre, daha görkemli yapılardır. Aynı zamanda minareleri vardır. Camiler, genellikle, geniş meydanlara ve merkezî yerlere inşa edilirler. Önlerinde, **şadırvan** adı verilen özel abdest alma yerleri bulunur.

Her caminin içinde, **mihrap**, **minber** ve **vaaz kürsüsü** adı verilen bazı bölümler yer alır. **Mihrap**, imamın namaz kıldırıldığı yerdir. Kible duvarının orta yerinde küçük bir oyuk biçimindedir. Cuma ve bayram hutbelerinin okunduğu merdivenli kürsüye **minber** denir. Mihrabın hemen sağında yer alır. Vaiz adı verilen din görevlisinin, cemaate öğüt verirken çıktığı yüksek yere de **vaaz kürsüsü** denir. Genellikle, camilerin sol ön köşesinde bulunur.

Camilerimizde **imam**, **müezzin** ve **vaiz** adı verilen din adamları görev yapar. İmam, cemaate namaz kıldırır. Müezzin, Müslümanları namaza davet etmek için ezan okur ve caminin bakımıyla ilgilenir. Vaiz ise; belli günlerde halkı dinî konularda bilgilendirir ve öğüt verir.

6. Başlıca İbadetlerimiz

6.1. Namaz

Namaz zorunlu ibadetlerimizin başında yer alır. Mekke döneminde, Peygamberimizin miraca çıktığı gece emredilmiştir. Yani, farzdır. Miraç gecesi, Peygamberimiz göğe yükselerek Yüce Allah'la görüştüğü için namaz, müminlerin (Müslümanların) de miracı sayılmıştır. Yani; bu ibadeti yerine getirirken Yüce Allah'a yaklaşan bir kul oluyoruz.

Namaz, bedenle yapılan bir ibadettir. Yüce Allah'ımız, **akıllı** ve **ergenlik çağına** ulaşmış her Müslüman'a namaz kılmayı emretmiştir. O nedenle, akıllı ve ergenlik çağına ulaşmış her Müslüman namaz kılmakla yükümlüdür.

Müslümanların, yerine ve durumuna göre, kılmakla yükümlü oldukları namaz çeşitleri şunlardır: **Beş vakit (günlük) namaz, cuma namazı, bayram namazı ve cenaze namazı.**

6.2. Oruç

Oruç tutmak da tıpkı namaz kılmak gibi zorunlu bir ibadettir. Hicretten iki yıl sonra, Medine'de farz kılınmıştır. Bu nedenle, **aklı başında, ergenlik çağına girmiş ve sağlığı yerinde** olan her Müslüman, ramazan ayı boyunca oruç tutmakla yükümlüdür.

Oruç, **tan yerinin ağarmasından, güneşin batımına kadar, Allah rızası için herhangi bir şey yiyip içmemek** suretiyle yapılan ibadettir.

Orucun başlama vaktine **imsak**, oruç açmaya da **iftar** adı verilir. İmsaktan önce yenen gece yemeğine ise, **sahur yemeği** denir.

Ramazan ayının dışında tutulan oruçlar da vardır. Müslümanlar, bu oruçları daha çok sevap kazanmak amacıyla tutarlar. Bu tür oruçlara **nafile oruçlar** denir.

6.3. Hac

Yüce Allah'ın zengin Müslümanlara farz kıldığı zorunlu ibadetlerden biri de hacdır. Hac, hem mal hem de bedenle yapılan bir ibadettir.

Hac ibadeti, her yılın (Kurban Bayramı'nı da içine alan) belli günlerinde, Kâbe'nin ve Kâbe civarındaki kutsal yerlerin ziyaret edilmesiyle yerine getirilir.

Hacca giden Müslümanlar, bu ibadet süresince, **ihram** adı verilen beyaz örtülere bürünürler. Arife gününde, **Arafat dağına** çıkarlar. Yüce Allah'a dua ve niyazda bulunarak, bir süre orada kalırlar. Kurban Bayramı'nın ilk üç gününde ise Kâbe'yi **tavaf** ederler. Yani, kuralına uygun olarak ve bazı dualar okuyarak Kâbe'nin çevresinde yedi kez dönerler.

İhramlı olmak, belli bir süre **Arafat**'ta bulunmak ve **Kâbe'yi tavaf** etmek, haccın farzlarıdır. Yani, bunları yerine getirmek zorunludur.

Zengin Müslümanların, ömürlerinde bir kez hacca gitmeleri zorunludur.

6.4. Zekât

Zekât, mal veya para ile yapılan, zorunlu bir ibadettir. Dinimize göre, **ergenlik çağına girmiş, akıllı ve dinî ölçülere göre zengin olan Müslümanlar**, zekât vermekle yükümlüdürler. Zekâtın amacı, toplumsal yardımlaşmayı geliştirmek ve yoksulları korumaktır.

Zekât, ihtiyaç fazlası malın veya paranın kırkta biri (yüzde iki buçuğu) oranında verilir. İhtiyaç fazlası mal demek, kişinin temel ihtiyaçlarını ve borçlarını karşıladıktan sonra arta kalan malı demektir. Kazancı ancak kendisine yeten kişiler, zekât vermekle yükümlü değildirler.

Zekât vermek, hem insana Allah'ın hoşnutluğunu kazandıran, hem de kişiyi cömert ve yardımsever olmaya yönelten güzel bir ibadettir.

7. Her Güzel İş (Amel-i Salih) İbadettir

Dinimize göre, Yüce Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak amacıyla yaptığımız her güzel iş ibadet sayılır. Kutsal kitabımızda "**amel-i salih**" diye adlandırılan bu güzel davranışlar, kişiyi Allah tarafından sevilen bir kul hâline getirir.

Amel-i salih işleyerek sevap kazanmak zor bir iş değildir. Örneğin; sokakta karşılaştığımız bir insana güler yüze selâm vermemiz bir amel-i salihdir. Yaşlı ve sakat bir insanı yolun karşısına geçirmek bir amel-i salihdir. Bir yoksula sadaka vermek, bir yabancıya adres tarif etmek, bir hastayı ziyaret etmek, yaralı bir hayvanı iyileştirmek, çorak bir araziye fidan dikmek birer amel-i salihdir.

Bu amel-i salihlerin (güzel işlerin) hangisini yaparsak yapalım; Yüce Allah hepsini de ibadet sayar ve bizi ödüllendirir.

8. Dürüst Çalışmak da İbadettir

Dinimiz, helâl para kazanmak için, emek harcamayı, alın teri dökmeyi ve dürüst çalışmayı öğütler. İçinde alın teri ve dürüstlük bulunmayan kazanç türlerini haram sayar. Dürüstlük üzerine kurulmuş bir çalışmayı ise ibadet kabul eder.

Çalışmayı bir ibadet sayan dinimiz, başkalarının sırtından geçinen insanları da kınamıştır. Vaktini boşa harcayan tembelleri, çalışmaktan kaçanları ve dilencilik yapanları şiddetle ayıplamıştır.

Sevgili Peygamberimiz, helâl kazanç sahibi olabilmek için dürüst bir şekilde çalışanları, cennetle müjdelemiştir.

Sadece kol gücüyle yapılan çalışmalar değil, zihin gücüyle yapılan çalışmalar da birer ibadettir. Sınıfta ders anlatan öğretmen, halkı aydınlatmaya çalışan yazar, lâboratuvarda deney yapan bilgin, dersine çalışan öğrenci, halka öğüt veren din görevlisi de, dinimize göre ibadet etmektedir.

Kısacası, dürüst koşullarda çalışan her insan, Yüce Allah'a karşı ibadet etmektedir ve onun hoşnutluğunu kazanmaktadır.

9. İbadetler Davranışlarımızı Güzelleştirir

Yaptığımız her türlü ibadet, Yüce Allah'a karşı olan inancımızı pekiştirir. Ona karşı olan sevgimizi artırır. Dolayısıyla, ahlâkımızı güzelleştirir. Bizi, olgun bir insan yapar. İçimizdeki kötülük duygularını yok eder. Günah işlemekten uzak tutar. Temiz ve dürüst bir insan olarak kalmamızı sağlar.

Her ibadetin, kendine özgü bir güzelliği ve sağladığı yarar vardır. Örneğin namaz, bize temizlik alışkanlığı ve güzel davranışlar kazandırır. Çünkü namaz için abdest alırken beden temizliği de yapmış oluruz. Namaza durduğumuz zaman da, Allah'ımızla baş başa kalır, aklımıza gelebilecek her türlü kötü düşünceleri kendimizden uzak tutarız.

Oruç tutarken sabretmeyi öğreniriz. Açlığa ve susuzluğa karşı direnme gücümüz artar. Yıl boyunca aç ve yoksul gezen insanların hâlini anlarız. Onlara karşı, sorumluluk duygumuz gelişir.

Zekât vererek, cömert davranmayı ve yardımsever olmayı öğreniriz. Çevremizdeki yoksulları koruyup kollarız. Zenginlerle yoksullar arasındaki kardeşlik duygularını artırmış oluruz. Sosyal yardımlaşmayı güçlendiririz.

Hac ibadetini yerine getirirken; birlik, beraberlik ve kardeşlik duygularımızı geliştiririz. Dünyanın diğer Müslümanlarıyla kaynaşmayı öğreniriz. Dil, ırk, renk, millet farkı gözetmeden evrensel insan sevgimizi artırırız.

Dinimizin ibadet kabul ettiği her türlü eylemin, davranışlarımızı güzelleştiren bir yönü vardır. Bu nedenle, elimizden geldiğince ibadet yapmalıyız.

10. Rabbena Dualarını Ezberleyelim ve Anlamalarını Öğrenelim

(Dikkat! Bu konuyu öğrenmek için ders kitabınızın 30. sayfasından yararlanınız.)

4. Ünite

Ramazan Ayı ve Oruç

1. Ramazan Ayının Önemi

Ramazan, dünya Müslümanlarının en kutsal ve en heyecanlı ayıdır. Halk arasında "üç aylar" olarak bilinen mübarek aylar zincirinin son halkasıdır. Sevabının çok olmasından dolayı, on bir ayın sultanı olarak bilinir. Ramazan ayını bu kadar önemli ve kutsal yapan iki temel özelliği bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, kutsal kitabımız Kur'anıkerim'in bu ayda indirilmiş olması; ikincisi de oruç gibi sevabı yüksek bir ibadetin bu ayda yerine getirilmesidir. Şimdi, bu iki önemli özelliği ayrıntılarıyla görelim:

1.1. Kur'an Ramazan Ayında İndirilmiştir

Kutsal kitabımız Kur'anıkerim'in ramazan ayında indirilmiş olması, bu ayı önemli kılan temel özelliktir. Çünkü Kur'an yüce dinimizin ana kaynağıdır. Yüce Rabbimizin bütün buyruklarını bu kaynaktan öğrenmekteyiz. Ayrıca Kur'an, biz Müslümanlara, iyiyi, doğruyu ve güzeli gösteren kusursuz bir kılavuzdur. Müslümanlar yanında bu kadar değerli ve kutsal olan ilâhî bir kitabın ramazan ayında indirilmiş olması, ramazan ayının önemini artırmış ve kutsallaştırmıştır.

Yüce Allah'ımız da, ramazan ayının önemini Kur'an'ın bu ayda indirilişine dayandırıyor ve şöyle buyuruyor:

“Ramazan ayı ki onda Kur'an, insanlara yol göstererek -yol gösterici ve doğruyu yanlıştan ayırıcı belgeler olarak- indirildi. Sizden bu ayı idrak eden, onda oruç tutsun...”

1.2. Ramazan Oruç Ayıdır

Ramazan ayına önem kazandıran bir başka temel özellik de, oruç gibi sevabı yüksek bir ibadetin bu ayda gerçekleştirilmiş olmasıdır.

Oruç, Yüce Allah'ımızın İslâm'dan önceki ilâhî dinlerde de farz kıldığı önemli bir ibadettir. Nitekim kutsal kitabımızda buna işaret edilerek şöyle denilmektedir:

“Ey inananlar. Oruç sizden öncekilere farz kılındığı gibi, Allah'a karşı gelmekten sakınmanız diye, size de sayılı günlerde farz kılındı...”

Sevgili Peygamberimize göre oruç, riya (gösteriş) olmadığı için son derece samimî bir ibadettir. Dolayısıyla da ödülü büyüktür. Nitekim Yüce Allah, orucun önemini belirtmek için, bir kutsî hadiste şöyle buyurmuştur:

“Oruç tutan kulum, yemesini, içmesini benim rızamı kazanmak için bırakmıştır. Onun ödülünü verecek olan da benim.”

Ramazan boyunca tutulan oruçlar, en kaba insanların bile yüreklerini yumuşatır. Bütün Müslümanlar, bu ayın hatırı için, Allah'a yalvarırlar ve günahlarının bağışlanmasını dilerler. Böylece, içleri huzur ve mutluluk dolar.

Oruç ayının manevî havası, bütün Müslümanlara huzur ve mutluluk getirir. Evlerde, gün boyunca, Kur'an okunur. Komşular arasında verilen iftar yemekleri, kardeşlik ve dostluk duygusunu geliştirir. İnsanlar cömertleşir. Müslümanların verdiği fitre ve zekâtlarla, yoksulların yüzü güler.

2. Oruç Nedir?

Oruç, **tan yerinin ağarmasından güneşin batımına kadar, Allah rızası için hiçbir şey yiyip içmemek** suretiyle yapılan ibadetin adıdır.

Oruç tutmaya, sabahleyin, tan yerinin ağarmasıyla başlarız. O andan itibaren, hiçbir şey yiyip içmeyiz. Allah rızası için başladığımız bu oruçluluk hâli, güneşin batımına kadar devam eder. Güneş battıktan sonra orucumuzu açarız.

Oruçlarımızın Allah katında geçerli sayılması için şu iki şartı mutlaka yerine getirmemiz gerekir:

1. Oruçlu olmaya niyet etmek.

2. Tan yerinin ağarmasından, güneş batımına kadar orucu bozan şeylerden kaçınmak.

Oruçlu olmaya kalbimizden niyet edebiliriz. Ancak, kalbimizden geçirdiğimiz bu niyeti dilimiz ile söylemek daha iyidir. Bu nedenle, oruca başlayacağımız zaman, hem içimizden niyet etmeli hem de dilimizle; **“Niyet ettim Allah rızası için yarınki ramazan orucunu tutmaya.”** demelidir.

Yüce dinimize göre özürlü olan kişiler, geçici olarak, oruç tutmazlar. Özürleri ortadan kalkınca da, tutmadıkları oruçları kaza ederler. Yani, ramazan ayının dışındaki aylarda, ek-sik olan oruçlarını tamamlarlar.

3. Ramazan Ayı ve Oruçla İlgili Kavramlar

3.1. Sahur, İmsak ve İftar

Oruca başlama vaktinden önce yenen gece yemeğine **sahur** adı verilir.

Oruç tutmak için sahura kalkmak, Sevgili Peygamberimizin bir geleneğidir. Yani, sünnettir. Sahura kalkmak, aynı zamanda oruca niyet etmek yerine de geçer. Dinimize göre, sahur yemeği yemek sevaptır.

Sevgili Peygamberimiz, sahura kalkmanın güzelliğini haber vermek ve teşvik etmek için şöyle buyurmuştur:

“Sahur yemeği yiyiniz. Çünkü sahurda bereket vardır.”

Oruçla ilgili kavramlardan biri de **“imsak”**tür. Bu sözcük, oruca başlama vaktini ifade eder. Yani; tan yerinin ağarmaya başladığı zamanı bildirir. Sağlıklı bir oruç tutabilmemiz için, imsak vaktini bilmek çok önemlidir.

Gün boyunca Allah rızası için tuttuğumuz oruçlarımızı, güneş battıktan sonra yine, Allah rızası için bozarız. Buna, **“iftar”** veya **“oruç açma”** denir.

3.2. İftar Duası ve Anlamı

İftara başlamadan önce, Yüce Allah'ın verdiği nimetlere şükretmek amacıyla küçük bir dua okunması dinî geleneklerimiz arasındadır. Sevgili Peygamberimiz, her iftardan önce aşağıdaki küçük duayı okur ve arkadaşlarına da tavsiye ederdi.

İftar Duası

Allâhümme leke sumtü ve bike âmentü, ve aleyke tevekkeltü, ve alâ rızıkıe eftertü.

Anlamı

“Allah'ım! Senin için oruç tuttum. Sana inandım, sana güvendim. Senin verdiğin yiyeceklerle orucumu açıyorum.”

İftardan önce dua okumak çok sevap olduğundan; bizler de yukarıdaki küçük duayı ezberleyip iftarlarımızdan önce okuyabiliriz.

3.3. Mukabele

Mukabelenin, dinî geleneklerimiz arasında özel bir anlamı vardır. Mukabele; bir kişi tarafından yüksek sesle okunan Kur'an'ın, başkaları tarafından Mushaflarda sessizce takip edilmesi demektir.

Mukabelenin dinimizde çok özel bir yeri vardır. Sevgili Peygamberimiz, her ramazan ayında, o yıl boyunca kendisine gelen ayetleri, vahiy meleği olan Cebrail ile birlikte karşılıklı okuyarak kontrol ederlerdi. Böylece, Kur'an ayetlerinin unutulmasına ve karışıklığına meydan verilmezdi.

İşte, Sevgili Peygamberimizin, bu geleneğini canlı ve diri tutmak amacıyla, her ramazan ayında mukabele okumak Müslümanların da bir geleneği olmuştur.

Ülkemizde de bu gelenek son derece yaygındır. Her ramazanda, özellikle merkezî camilerde, günün belli saatlerinde mukabele okunur. Kur'an'ı ezbere bilen güzel sesli bir hafız Kur'an'ı yüksek sesle okurken; Kur'an okumasını bilen diğer Müslümanlar da onun okuduklarını kitaptan takip ederler.

3.4. Teravîh Namazı

Teravîh, ramazan gecelerine özgü bir namazdır. Yatsı namazından sonra yirmi rekât olarak kılınır. Teravîh namazı kılmak, Sevgili Peygamberimizin bir geleneğidir. Yani, sünnettir. Ramazan ayına heyecan katan, sevabı bol bir ibadettir.

Teravîh namazı camide toplu hâlde (cemaatle) kılınabileceği gibi, evde tek başına da kılınabilir. Ama ülkemizde, en yaygın olanı, cemaatle kılınan teravîh namazlarıdır. Teravîh namazları yılda bir ay kılındığı için, Müslümanlarca çok önem verilir. Özellikle, ramazanın ilk günlerinde toplumsal bir heyecanla, bir bayram havası içinde kılınır. Sahur ve iftar vakitlerinin ramazana kattığı güzellikler, teravîh namazlarıyla tamamlanır.

4. Oruç Tutarken Nelere Dikkat Etmeliyiz?

Oruç tutarken, sadece, yemekten ve içmekten kaçınmak yeterli değildir. Yüce Allah'ımızın hoşuna gitmeyecek her türlü kötü davranışlardan da uzak durmalıyız. Yalan, dedikodu, küfürlü söz, kavga ve benzeri gibi davranışları kendimizden uzak tutmalıyız. Öfkemize kapılıp başkalarının kalbini kıracak söz söylememeliyiz. Kendimize yöneltilecek kötü davranışlar karşısında sabırlı olmalıyız.

Sevgili Peygamberimiz, oruçlu insanların çok sabırlı olmaları gerektiğini hatırlatarak bizlere şöyle öğüt veriyor:

“Sizden biriniz oruçlu olduğu günde, çirkin söz söylemesin. Bağırıp çağırmasın. Biri ona kaba bir söz söylerse veya kavga etmeye yeltenirse; ‘ben oruçluyum’ desin ve sussun.”

Bir taraftan oruç tutarken, bir taraftan da kaba ve çirkin davranışlarda bulunursak, sevabı çok yüksek olan orucumuzun sevabını azaltmış oluruz. Oruçlu iken, çevremizle iyi ilişkiler kurar, başkalarına karşı yardımcı olur, gönül alıcı sözler söylersek tuttuğumuz oruçların sevabı da kat kat artar. İçimiz huzurla dolar.

5. Orucu Bozan Durumlar

Oruç, Yüce Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için tutulur. O nedenle, orucumuzu bozacak davranışlardan uzak durmalıyız.

Kasıtlı olarak (bile bile) bir şey yemek içmek orucu bozar. Başlamış bir orucu, hiçbir özrü olmadan bile bile bozanlar, ramazan ayı çıktıktan sonra, ardı ardına **61 gün** oruç tutmak zorunda kalırlar. Bu, Yüce Allah'ın koyduğu bir cezadır. Adına da **kefaret orucu** denir.

Bazen **kasıtlı olmadan** da orucumuz bozulabilir. Örneğin, oruçlu iken ağız dolusu kusmak, kulağa veya burna ilâç damlatmak, iftar vaktinin girdiğini sanarak bir şey yemek içmek, birinin zorlanmasıyla yemek veya içmek, orucu bozar.

İsteğimiz dışında (kasıtlı olmadan) bozduğumuz ramazan oruçlarımızı, gününe gün tutarak, ramazan ayı dışındaki günlerde tamamlarız. Bunun adına **oruca kaza etmek** denir.

Oruçlu bir kimse, unutarak bir şey yer, içerse orucu bozulmaz.

6. Oruç İbadetinin Kişiyeye ve Topluma Kazandırdıkları

6.1. Oruç İrademizi Güçlendirir

Oruç açlığa, susuzluğa göğüs germe ve irademize egemen olma gibi güzel huylar edinir.

Orucun bizlere kazandırdığı bir başka güzellik de sabırdır. Sabır, zorluklara karşı direnme gücüdür. Sabır sayesinde, açlığa, susuzluğa ve hayatın zorluklarına karşı dayanma gücü kazanan insan, iradesini de güçlendirir.

Zaman zaman, televizyon programlarında ve gazetelerde; açlığın, kıtlığın ve savaşların perişan ettiği insan manzaralarını görürüz. Bizim milletimiz de bir zamanlar, kıtlık ve savaş günleri geçirmiştir. O günün şartlarında, ağaç ve ot köklerini kaynatarak yemek yapanları dinlemiş veya duymuşsunuzdur. İşte, böyle durumlarda, insanların dayanma gücünün bulunması gerekir. Oruç ibadeti ise insanlara bu şartların deneyimini kazandıran bir sabır yoludur. Sevgili Peygamberimiz, orucu sabrın yarısı olarak değerlendirmiştir.

Oruç deneyimi kazanmış ve iradesini güçlendirmiş uluslar, savaş şartlarını, kıtlıkları, doğal afetleri ve kuraklıkları sabırla karşılarlar, paniğe kapılmazlar, kolayca atlatırlar.

Bütün bunlar, oruç ibadetinin irade eğitimindeki önemini göstermektedir.

6.2. Oruç Davranışlarımızı Güzelleştirir

Oruç, davranışlarımızın güzelleşmesine de yardımcı olan bir ibadettir. Ramazan ayı boyunca; yalan, dedikodu, iftira, küfürlü söz gibi bazı kötülüklerden daha çok sakınılırız. Bu da bizim, çevremizle olan ilişkilerimizi geliştirir. İnsanları daha çok sever, daha saygılı davranırız.

Ayrıca, oruç tuttuğumuz ramazan ayı, bir canlılık ayıdır. Topluca teravih namazlarının kılındığı, cami ziyaretlerinin yapıldığı, vaazların dinlendiği bir aydır. Komşular ve dostlar arasındaki iftar davetleri, mahalle sakinlerinin birbirlerine olan ikramları, sahur davullarının getirdiği neşe, Müslümanları birbirine yaklaştırır ve sıcak ilişkilerin kurulmasına yardımcı olur. İnsanların davranışları daha samimî ve daha sıcak hâle gelir.

Tutulan oruçların, insanı manevî bir olgunluğa götürerek davranışlarını güzelleştirdiği somut olarak da görülmüştür. Örneğin ramazan ayı içinde yapılan adli istatistikler, toplumdaki poliseyle olayların önemli ölçüde azaldığını göstermektedir.

6.3. Oruç Toplumda Yardımlaşma ve Dayanışmayı Artırır

Oruç tutmanın toplumsal yararları da çoktur. Bunların da en önemlisi, toplumsal yardımlaşma ve dayanışma duygusudur. Ramazan ayı boyunca oruç tutarak, açlığın ve yokluğun önemini kavrayan insanın yüreği daha da sevecen hâle gelir. Camilerde yapılan vaazlar (dinî öğütler) ve hutbeler, Müslümanları daha çok yardım yapmaya yönelir. İnsanlar, daha çok sadaka vermeye ve daha çok iyilik yapmaya başlarlar. Zekât ve fitreleriyle, cömertliği huy edinirler.

Oruç ayı boyunca, hastahanelerdeki ziyaretler de artar. Çünkü ramazan, her yönüyle, bir sevap kazanma ayıdır. Yine, Çocuk Esirgeme Kurumu, Kızılay, huzur evleri, aş evleri gibi hayır kurumları, oruç ayında, daha çok bağış toplarlar. Bütün bu güzellikler, oruçlu insanın yardımlaşma duygusunun sonuçlarıdır.

7. Ramazan Ayı Sonunda Bayram Yaparız

Ramazan ayı sona erince, bayram yaparız. Bu bayramın adına Ramazan Bayramı denir. Yüce Allah'ımız, bu bayramı oruç tutan kullarına ödül olarak sunmuştur.

Sevgili Peygamberimizin belirttiğine göre; Yüce Allah'ımız, Ramazan Bayramı sabahı meleklerine şöyle seslenir:

“Ey meleklerim! Benim emrimi yerine getirmek için aç, susuz kalan; geceleri uykusunu bölerek sahura kalkan; geç vakitlere kadar teravih namazı kılıp zahmetlere katlanan kullarım bir şeyler hak ettiler mi?”

- Ettiler yarabbi.

- Öyleyse, sizler şahit olun ki; rızam için oruç tutan, namaz kılan, zekât ve fitresini veren kullarımı ben bağışladım. Onlardan razı oldum.”

İşte bu hadisin müjdesiyledir ki, Müslümanlar bayram yaparak sevinirler.

Bayram namazından sonra, aile bireyleri arasında bayramlaşma yapılır. Büyüklerin elle-ri öpülerek hayır duaları alınır. Yerine ve durumuna göre karşılıklı hediyeler alınıp verilir. Özellikle çocuklar sevindirilir.

Bu bayramın en önemli yanlarından biri de, yoksulların, yetimlerin ve ihtiyaç sahiplerinin sevindirilmesidir. Özellikle, öksüz ve yetim çocukları sevindirmek, başlarını okşayıp kucaklamak, onlara hediyeler vermek, çocuk yurtlarını ziyaret etmek, sevapların en büyüğüdür.

5. Ünite

Toplumsal Görevlerimiz ve Din

1. Yakınlarımızı Sever, Sayar ve Yardımlarına Koşarım

Annelerimiz, babalarımız, dedelerimiz, ninelerimiz, ağabeylerimiz, ablalarımız ve küçük kardeşlerimiz aile içindeki yakınlarımızdır. Bunların dışında; amca, dayı, hala, teyze gibi aramızda kan bağı bulunan yakınlarımız da vardır. Bu kişilere karşı saygı, sevgi göstermek ve yardımda bulunmak, yüce dinimizin bir buyruğudur. Çünkü bu insanların, bizim üzerimizde büyük emekleri vardır. Bu nedenle, aramızda kan bağı bulunan bu insanlara sevgi, saygı göstermek ve yardımda bulunmak boynumuzun borcudur.

Yüce Allah'ımız Nahl suresinin 90. ayetinde yakınlarımıza yardım elini uzatmamız gerektiğini şöyle dile getirir:

“Allah, şüphesiz adaleti, iyilik yapmayı ve yakınlara bakmayı emreder...”

Yakınlarımıza karşı olan sevgi, saygı ve yardımlarımızı şu davranışlarımızla gösterebiliriz:

- Onların kalplerini kıracak söz ve davranışlardan uzak dururuz.
- Bayramda ziyaretlerine gider, hayır dualarını alırız.
- Uzakta oturuyorsak mektup, telefon, faks veya telgrafla hatırlarını sorarız.
- Hastalandıkları zaman ziyaretlerine gideriz.
- Zaman zaman, hediyeler göndererek gönüllerini alırız.

2. Arkadaşlarımla İlişkilerim

2.1. Arkadaşlarıma Saygılı ve Hakça Davranırım

Hepimiz, şu veya bu nedenle başka insanlarla arkadaşlık kurarız. Çünkü arkadaşlık insanlara güven duygusu verir. Onları mutlu ve neşeli yapar. Arkadaşı bulunmayan insanlar içine kapalı, neşesiz ve somurtkan olurlar. Başlarına bir felâket geldiğinde, yalnızlık hissediler ve bu felâketin üstesinden gelemesler.

İşte, bu nedenle ben, arkadaşlarımı çok önemserim. Onları sever ve sayarım. Onlara karşı dürüst ve hakça davranırım. Arkadaşlarım arasında ayırım yapmam. Her arkadaşıma aynı şekilde davranırım.

Arkadaşlığı bozacak davranışlardan uzak dururum. Hiçbirinin arkasından konuşmam. Söz taşımam; ara bozuculuk yapmam. Arkadaşlarım, bana güvenerek bir sır söylemişlerse, bu sırrı kimseye söylemem. Hiçbirisiyle küs durmam. Yüce Allah'ımızın küs duranları sevmediğini bilirim. Hatta elimden geliyorsa, küs olan arkadaşlarımı barıştırmaya çalışırım. Arkadaşlarım arasında adaletsiz davranmam. Haklı olanın yanında, haksız olanın da karşısında olurum. Böyle yaparsam, bütün arkadaşlarım beni sever.

Ben, arkadaşlarımın ayıbını ve kusurunu araştırmam. Kendi kusurlarımı düzeltmeye çalışırım. Böylece, bütün arkadaşlarımın sevgisini kazanırım.

2.2. Arkadaşlarımın Fikirlerini Sabırla Dinlerim

Ben, arkadaşlarımın fikirlerini ve görüşlerini saygıyla dinlerim. Onların da en az benim kadar akıllı, düşünebilen ve fikir üreten insanlar olduğunu kabul ederim. Arkadaşlarım bir konu hakkında fikirlerini açıklarken, onların sözlerini keserek saygısızlık etmem. Sonuna kadar, sabırla dinlerim. Fikirlerine katılmasam bile, görüşlerine saygı duyarım. O konuda benim de bildiklerim varsa, sakın ve saygılı biçimde ben de söylerim. Yersiz ve anlamsız tartışmalara girerek kimsenin kalbini kırmam.

Arkadaşlarımın fikirlerini sabırla dinlemek, onları daha rahat anlamamı sağlar. Aramızda iletişim kopukluğu olmaz. Dolayısıyla arkadaşlığımız daha da pekişir.

Birbirlerinin fikirlerine saygı göstermeyen ve birbirlerini sabırla dinlemeyen kişiler, genellikle, kavgacı ve geçimsiz olurlar. Çünkü, birbirlerine yeterince konuşma fırsatı vermedikleri için, kaba davranışlara ve kavgaya başvururlar. Dolayısıyla da, çevrelerine uyum sağlayamayan sevimsiz insanlar olarak tanınırlar. Bu nedenle de mutsuz olurlar.

Arkadaşlarımın fikirlerine saygı gösteren ve sabırla dinleyen insanlar, barışçı bir dünyanın oluşumuna da katkıda bulunmuş olurlar.

2.3. Arkadaşlarımla Paylaşmayı Severim

Ben, maddî ve manevî her şeyimi arkadaşlarımla paylaşmayı severim. Çünkü paylaşmak sevgi üretir. İnsanları birbirine kaynaştırır. Arkadaşlıkları dostluğa dönüştürür.

Ben dostlarımın çok olmasını isterim. O nedenle de sevinçli anlarımı arkadaşlarımla paylaşıyorum. Bir dersten iyi bir not aldığım zaman, onu hemen arkadaşlarıma söylerim. Onlardan övgü sözleri almaktan zevk alırım. Eğer arkadaşım iyi not almışsa, ben de onun sevincine ortak olurum. Sevincini paylaşıyorum. Çünkü bir arkadaşımın sevincine ortak olmak hoşuma gider.

Yaş günümde bütün arkadaşlarımı davet ederim. Onlarla birlikte eğlenirim. Annemin hazırladığı pasta ve çörekleri onlarla paylaşıyorum. Bu beni mutlu ve neşeli yapar. Ben de arkadaşlarımı memnun etmek için onların yaş günlerine katılırım. Onların sevincini paylaşıyorum.

Sinemaya, tiyatroya ya da bir maça giderken arkadaşlarımı da yanımda götürmek isterim. Birlikte eğlenmenin zevkini onlarla paylaşmak beni sevindirir. Arkadaşlık duygularımız daha da pekişir.

Zaman zaman, sınıf arkadaşlarıma gazoz, kuru yemiş, pasta gibi şeyler ısmarlarım. Ya da annemin çantama koyduğu bir iki dilim keki sıra arkadaşımıyla bölüşürüm. Böylece arkadaşlarımın sevgisini kazanırım.

Paylaştığım şeyler, her zaman güzel ve neşeli şeyler olmaz. Bazen, bir arkadaşımın acısını ve üzüntüsünü de paylaşıyorum. Ona güç verir, destek olurum. Onu teselli eder, acısını azaltmaya çalışırım. Çünkü, acılar paylaşıldıkça azalır; sevinçler paylaşıldıkça çoğalır.

3. Toplumsal Mekânları Başkalarının da Kullandığını Biliyorum

3.1. Okulumu Temiz ve Düzenli Tutarım

Ben, okulumu temiz ve düzenli tutarım. Çünkü okullarımız, bizim ikinci evlerimiz gibidir. Günün büyük bir bölümünü de orada geçiririz. Okul binamızın ve sınıflarımızın temiz, bakımlı ve sağlık şartlarına uygun olması, derslerdeki başarımızı da artırır.

Okullarımızın temiz, tertipli ve düzenli olması, bizim çabalarımıza bağlıdır. Çünkü okullar, hepimizin ortak malıdır. Hepimizin katkılarıyla meydana gelmiştir. O nedenle, okullarımızı temiz tutmak, dinî, millî ve ahlâkî bir ödevdir.

Sınıflara, koridorlara ve okul bahçesine kâğıt ve çöp atmak, uygar bir insana yakışmaz. Okul bahçesindeki ağaçlara, çiçeklere ve bitkilere zarar vermek doğru bir hareket değildir. Aksine, bunları korumak ulusal bir ödevdir.

Yüce dinimiz okumaya, öğrenmeye ve bilim yuvalarına çok önem vermiştir. Okullarımız da camilerimiz kadar kutsaldır. O nedenle okul binalarımızın temiz ve düzenli tutulmasına dikkat etmek, Yüce Allah'ımızın hoşnutluğunu kazanmaktır.

3.2. Camimi Düzenli ve Temiz Tutarım

Camiler, Yüce Allah'a ibadet ettiğimiz kutsal yerlerdir. O nedenle camilerimizi temiz ve düzenli tutmak, dinî bir ödevdir. Günde beş vakit ibadet yapılan bu mekânların temiz tutulması, aynı zamanda bir sağlık gereğesidir.

Ben, Yüce Allah'ın evi olan camimi, temiz ve düzenli tutmaya çalışırım. Her şeyden önce, bu kutsal yere abdestsiz olarak girmem. Elbiselerimin ve çoraplarımın temiz olmasına dikkat ederim. Ayakkabılarımı cami kapısında çıkartır, özel olarak yapılmış ayakkabılıklara koyarım. Gerekirse, ayakkabılarımı bir naylon poşet içinde saklarım. Böylece, cami içine dökülebilecek toz ve toprağa engel olurum.

Yüce Allah'ımız, özellikle, namaz kılacağımız mekânın temiz olmasını şart koşturmuş. O nedenle, cami içine serilmiş olan halı, kilim, seccade gibi şeylerin temiz olmasına dikkat ederim. Temiz değilse, temizlemeye çalışırım. Bu konuda cami görevlilerine yardımcı olurum.

Caminin içi gibi, çevresini de temiz ve düzenli tutarım. Abdest alma yerlerini dikkatli kullanırım. Tuvalet kabinlerini kirletmem. Cami avlusundaki çiçekleri ve ağaçları korurum. Eğer mahalle camimizin badana ve boyaya ihtiyacı varsa, bu konuda komşularıyla birlik olur camimizin bakımını yaparım. **Camiler haftasındaki genel temizliğe** katılır, toplumsal ödevimi yerine getiririm.

İçi dışı tertemiz, camları ve avizeleri pırıl pırıl, halıları mis kokulu şampuanlarla silinmiş bir camide ibadet yapmak hepimize huzur verir.

3.3. Bütün İnsanlara Açık Olan Mekânları Temiz Tutarım

Okullarımızın ve camilerimizin yanı sıra, herkese açık olan toplumsal mekânları temiz tutmak da bir insanlık görevidir. O nedenle ben, bu mekânları kullanırken asla bencil dav-

ranmam. Her yeri temiz tutmaya çalışırım. Diğer insanların sağlığını ve göz zevkini bozacak şeyler yapmam.

Parklar, bahçeler, genel piknik alanları, halk plâjları hepimizin ortaklaşa kullandığı yerlerdir. Böyle yerleri kirletmek, ne insanlığa ne de yüce dinimizin öğütlerine uygun düşer. O nedenle ben, gezip dolaştığım, ruhumu dinlendirdiğim, bedenimi serinlettiğim bu yerleri sürekli temiz tutarım. Parklardaki çiçekleri kopartmam. Yediğim meyvelerin ve kuru yemişlerin kabuklarını yerlere atmam. Piknik yaptığım yerlerde, çöpleri dağıtmam. Sağlık koşullarına uygun bir biçimde toplar, özel çöp toplama yerlerine bırakırım.

Sinema, tiyatro, konferans salonu, otobüs terminali, tren garı, hava limanı gibi yerlerde de temizliğe dikkat ederim. Çünkü buralar da diğer insanlarla birlikte kullandığımız mekânlardır. Böyle yerlerin kirletilmesi, insan sağlığı açısından daha da tehlikelidir. Çünkü kapalı mekânlarda, kişilerin mikrop kapma olasılığı daha da yüksektir. O nedenle ben, bu gibi yerlerde uygar insanlar gibi hareket ederim. Temizlik konusunda çok titiz davranırım. Çevremi asla kirletmem. Yerlere tükürmem, çöp ve kâğıt atmam. Kuru yemiş kabuğu dökmem.

Uygar toplumlar, herkesin kullandığı toplumsal mekânların temizliğine çok önem verirler. Bizim yüce dinimiz de hepimizin uygar olmasını ve toplumsal temizliğe önem vermimizi ister.

4. Toplumsal Hayatın Kurallarına Uyalım

4.1. Toplumsal Hayatta İsteklerimi Kibar İfadelerle Belirtirim

Ben, toplum içinde uygar ve görgülü bir insan olarak yaşamak isterim. O nedenle, herkese kibar ve nazik davranırım. Herkesin de bana öyle davranmasını beklerim. İletişim kurmak istediğim insanlara kaba ve çirkin sözler sarf etmem. İstek ve dileklerimi kibar bir dille belirtirim. Bir kişiden bir şey isteyeceğim zaman, emreder gibi konuşmam. “Rica etsem şunu yapar mısın?” veya “Lütfen şunu bana verir misin?” diye konuşurum. İsteğim yerine geldiği zaman da teşekkür etmeyi unutmam.

Sınıf içinde, öğretmenime bir şey soracağım zaman, önce parmak kaldırıp söz alırım. Daha sonra da öğretmenime rica ederek sorumu cevaplandırmasını isterim. Böylece hem öğretmenimin sevgisini kazanırım, hem de arkadaşlarıma güzel bir örnek olurum.

Otobüs kuyruğunda beklerken, bir kuruma dilekçe sunarken, bir satıcıyla pazarlık yaparken, bir lokantada yemek yerken, çevremdeki insanları kırmadan konuşmaya çalışırım. “Lütfen”, “rica ederim”, “hay hay”, “teşekkür ederim”, “memnuniyetle” gibi nazik ve kibar ifadeler seçerim.

İsteklerini kibar ifadelerle belirten insanlar, çok sevilirler. Kısa zamanda çok sayıda dost ve arkadaş edinirler. Böylece, toplum içinde karşılına çıkan her zorluğu kolayca aşarlar. Çünkü, tatlı dilleri ve güler yüzleri sayesinde herkes kendilerine yardımcı olur.

4.2. Büyüklerime Saygılı Davranırım

Başta kendi ailemin büyükleri olmak üzere, yaşça benden büyük olan insanlara saygılı davranırım. Çünkü Türk toplumunun ahlâk anlayışında, bütün büyükler, anne, baba, abla veya ağabey gibi kabul edilirler. Onların hayat deneyimleri bizden fazla olduğu için, her türlü saygıya lâyıktırlar.

Aramızda kan bağına dayalı bir akrabalık bulunmadığı hâlde, bizden birkaç yaş büyük olan kimseye “ağabey” deriz. Babamız yaşındaki yabancı bir büyüğe “amca” diye hitap

ederiz. Annemiz yaşında bir kadınla konuşmak istesek; “teyze” diye sesleniriz. Bütün bu sözcükler birer saygı ifadesidir.

Büyüklerimizin karşısında, saygısızlık ifade edecek, kaba bir söz veya çirkin bir davranışta bulunmak bizi küçük düşürür. Toplum tarafından ayıplanırız.

Büyüklere saygılı davranmak, hem ulusal törelerimizin hem de yüce dinimizin bir gereğidir. Büyüklerin gözünde saygı olarak görülen her şey, aslında, toplumun büyük çoğunluğunca kabul edilmiş olan güzel söz ve davranışlardır. Örneğin; bir büyüğümüz yanımıza geldiğinde ayağa kalkmak bir saygıdır. Bir sofrada yemeğe başlama önceliğini büyüklerimize tanımak bir saygıdır. Toplu taşıma araçlarında büyüklere yer vermek bir saygıdır. Öğretmenimizin karşısında kılık kıyafetimize çeki düzen vermek bir saygıdır.

Büyüklerin sözünü kesmek, onların konuşmalarıyla alay etmek, kılık kıyafetlerine kusur bulup dudak bükmek, hayat deneyimlerini küçümsemek birer saygısızlıktır. Oysa büyüklüğümüz bizim için yol gösterici, deneyim sahibi ve bizleri çok seven insanlardır. Onlara karşı saygılı davranmak dinî, millî ve ahlâkî bir ödevdir.

4.3. Küçüklerime İyi Örnek Olurum ve Onları Korurum

Küçükler, her zaman, kendilerinden büyük olanları taklit etmeye çalışırlar. Onların davranışlarını örnek alır, onlar gibi olmaya özenirler. Ben de bunları bildiğim için, küçüklerime iyi örnek olmaya çalışırım. Onlarla birlikteyken, yanlış şeyler yapmamaya özen gösteririm.

Ders çalışırken, oyun oynarken, sokakta yürürken, büyüklerle konuşurken, bir şey yiyip içerken hep iyi davranışlar sergilerim. Doğru olanı yaparım. Örneğin; derslerimi zamanında yaparım. Küçük kardeşimin de benden örnek almasını beklerim. Oyun oynarken mızıkçılık etmem. Oyun arkadaşlarıma haksızlık etmem. Kavga çıkartmam. Hatta çıkacak kavgayı engellemek için uğraşırım. Bir şey yiyip içerken ağzımı şapırdatmam, ağzımda lokma varken konuşmam. Büyüklerimle konuşurken saygılı davranırım. Sokakta yürürken herkese selâm verir, hâl hatır sorarım. Bütün bunlar, küçüklerime de örnek olur. Bana özenecekleri için, onlar da iyi, doğru ve güzel olanı yaparlar.

Ben, küçüklerime iyi örnek olduğum gibi, onları koruyup kollamaya da çalışırım. Zaten onlar, başlarına kötü bir şey geldiği zaman bizlerden abla ve ağabey olarak yardım beklerler. Biz de onların koruyuculuğunu yaparız. Yaramaz bir çocuk onları dövmeye kalksa hemen engel oluruz. Bir köpeğin veya zararlı bir hayvanın saldırısına uğrasalar, onları koruyup kollarız. Zararlı ve mikroplu yiyeceklerden uzak tutarız. Okula gidip gelirken, onları güvenli yollardan götürüp getiririz. Trafığın yoğun olduğu yerlerde ellerinden tutup yolun karşısına geçirmeye çalışırız.

Biz küçüklerimize iyi örnek olur, onları koruyup kollamaya çalışırsak, onlar da bize karşı saygılı olurlar. Abla veya ağabey olarak bizlere değer verirler. Böylece, aramızda çok güzel ve seviyeli bir ilişki doğar. Hepimiz mutlu oluruz.

4.4. Gerektiğinde Özür Dilemesini Bilirim

Toplumsal yaşamda mutlu olabilmek için, çevremizdeki insanlarla çok iyi geçinmemiz gerekir. İyi geçinmenin temel koşulu, büyüklere saygıyla, küçüklere de sevgiyle yaklaşmaktır. O nedenle ben, kimseyi kırmamaya ve küstürmemeye çalışırım. Ama bazen, istemeyerek birilerini incitmiş olabilirim. Hatta biraz bencil davranarak onlara karşı haksızlık edebilirim. Çünkü ben de her insan gibi, eksik yanları bulunan bir kulum.

“**Hatasız insan olmaz.**” sözünü işitmişsinizdir. Ama önemli olan hatadan dönmesini bilmek ve yaptığı hatadan dolayı özür dilemektir. Çevresinden özür dilemesini bilen insanlar, üstün ahlâklı ve erdemli kişilerdir. Yüce dinimize göre, hatasını anlayıp özür dileyen insanlar, Yüce Allah’ın sevimli kullarıdır.

Ben, hem Allah’ın sevgili bir kulu olmak hem de çevremdeki insanlarla iyi geçinebilmek için, hatalı davrandığımı kişilerden özür dilemesini bilirim. Haksız olduğumu bile bile, bençillik etmem.

Top oynarken bir arkadaşımı yere düşürerek incitmişsem, hemen ondan özür dilerim. İstemediğim yaptığımı bildiği için o da beni bağışlar. Eğer özür dilemezsem, kabalık etmiş olurum ve arkadaşımı küstürebilirim. Eğer ağızından kaçan uygunsuz bir sözle bir arkadaşımı üzmüşsem, hemen boynuna sarılır; beni bağışlamasını isterim. Aramıza bir soğukluğun girmesine izin vermem.

Hatasından dönen ve özür dileyen insanları herkes sever. Ama aynı hatayı bir daha yapmamalıdır. Aynı hatayı sık sık tekrarlayıp ardından da özür dilemeye kalkarsak; hiç kimse bizim özürlerimizi inandırıcı bulmaz. Hatta karşımızdaki insanların gözünde küçük düşeriz. O nedenle, ciddî bir şekilde özür dilemeliyiz ve bir daha da o hatayı işlememeliyiz. Böylece, hem Yüce Allah’ın yanında hem diğer insanların gözünde erdemli bir insan hâline geliriz.

4.5. Trafik Kurallarına Uyar Başkalarının Hakkını Çiğnemem

Trafik kuralları, insanın canına ve malına değer veren erdemli bir düşüncenin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Uygur ve görgülü toplumların titizlikle uydukları bir kurallar bütünüdür. Çünkü trafik kuralları, yayaların ve sürücülerin mal ve can güvenliği için düzenlenmiştir. Uymamız gereken her trafik kuralı, uzun yılların deneyimiyle ortaya çıkmıştır.

Ben, uygar bir insanım. Bu nedenle trafik kurallarına titizlikle uyarım. Okula gidip gelirken, yaya geçitlerini ve kaldırımları kullanırım. Karşıdan karşıya geçerken kesinlikle yeşil ışığın yanmasını beklerim. Kırmızı ışıkta mutlaka dururum. Sürücülerin hakkını çiğnemem. Duran bir arabanın önünden yola çıkmam. Sürücülere kaza yaptıracak her türlü davranıştan kaçınırım. Böylece, hem kendi canımı hem de başkalarının canını tehlikeye sokmam. Çünkü ben, insan canına önem veririm ve kutsal sayarım.

Trafik kurallarına uymak, hem insanî bir görev hem de dinî bir ödevdir. Çünkü yüce dinimiz, insan canını kutsal saymıştır. Hatta bir insanın ölümüne sebep olmayı bütün insanlığın ölümü gibi kabul etmiştir. Nitekim, bu konu, kutsal kitabımızda şöyle dile getirilmiştir:

“...Kim bir kimseyi -bir kimseye veya yeryüzünde bozgunculuğa karşılık olmadan öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibi olur..”

Trafik kurallarına uymayan, alkollü araç kullanan, hatalı sollama yapan, kırmızı ışıkta geçen birçok sürücünün, her yıl, yüzlerce insanın ölümüne ve sakat kalmasına neden olduklarını görüyoruz. Ayrıca, bu kazalarda, milyarlarca liralık parasal zarar da meydana gelmektedir. Böylece hem insanlarımız ölüyor, hem de ülkemiz ekonomik zarara uğruyor.

Ben bir yaya olarak, ne ülkemiz ekonomik zarar görmesini ne de insanların ölmelerini ve sakat kalmalarını isterim. Bu nedenle de trafik kurallarını çok önemserim. Trafik kurallarına hem kendim uyarım hem de uymayanları uyarırım. Böylece, Yüce Allah’ın sevimli kulları arasına girerim.

5. Komşularımızla İlişkilerim

5.1. Çevremizde Başka Ailelerin de Yaşadıklarının Unutmam

Hiç birimiz, bulunduğumuz mahallede tek bir aile olarak yaşamıyoruz. Çevremizde başka aileler de var. Bunlar bizim komşularımızdır. Komşuluk ilişkilerimizi sıkı tutmak ve bir-birimize dostça davranmak dinî ve insanî bir görevdir.

Bazen, dini, dili, ırkı, gelenek ve görenekleri bizden farklı olan komşularımız da bulunabilir. Dolayısıyla zevklerimiz uyuşmamış olabilir. Ama bunların hiçbiri, onlarla iyi geçinmemize ve onlara saygı göstermemize engel değildir. Çünkü uygar insanlar, her şeye rağmen, barış içinde yaşamaya çalışırlar. Çünkü hepimizin huzuru için, karşılıklı olarak, birbirimize saygı göstermek zorundayız.

Yüce dinimiz, komşunun komşuyu rahatsız etmesini yasaklamıştır. Birgün, sevgili Peygamberimize; namazını kılp orucunu tutan fakat komşularıyla iyi geçinmeyen bir kadından söz ettiler. Bunun üzerine Peygamberimiz: **“O kadın cehennemliktir.”** buyurdu.

Sevgili Peygamberimizin bu uyarısını göz önünde bulundurarak, komşularımızla olan ilişkilerimizi çok saygılı bir biçimde sürdürmeliyiz. Onlarla, hiçbir zaman, küskün ve dargın durmamalıyız.

5.2. Gerektiğinde Komşularımızın Yardımına Koşarım

Uyumlu bir toplumun ön şartlarından biri de komşuluk ilişkilerinin iyi yürütmesidir. Yüce dinimiz, komşuyu yabancı bir kimse gibi görmez. Aile içindeki yardımlaşmanın komşuluk ilişkilerinde de egemen olmasını ister. Din kardeşliğinin bilincine varan atalarımız; **“Komşu komşunun külüne muhtaçtır.”** diyerek komşular arası yardımlaşmanın ne kadar önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Başımıza kötü bir iş gelse; birimiz hasta olsak, evimizde yangın çıksa, trafik kazası geçsek, yardımımıza ilk olarak komşularımız koşar. Düğünlerimizi onlar şenlendirir, cenazelerimizde bizi onlar teselli eder.

Komşular arası yardımlaşmanın önemine dikkat çeken Sevgili Peygamberimiz, komşunun komşu üzerindeki haklarını şöyle sıralamıştır:

“Komşuluk hakkının ne olduğunu biliyor musunuz? Öyleyse size haber vereyim:

- * Yardım isterse yardım edin.
- * Borç isterse borç verin.
- * Yoksulsa ihtiyacını görün.
- * Hastalandığında ziyaret edin.
- * Ölürse cenazesine gidin.
- * Seviniirse sevinin, üzülmürse derdine ortak olun.”

Komşular arası yardımlaşmaya önem veren toplumlarda, hem güven duygusu gelişir hem de insanî ilişkiler çoğalır. Toplumsal dayanışma bilinci yükselir.

6. Yoksulları ve Zayıfları Gözetir, Onlara Yardım Ederim

İçinde yaşadığımız toplumda, zengin ve varlıklı insanların yanı sıra, yoksullar, yetimler ve güçsüzler de yaşamaktadır. Varlıklı ve güçlü insanların, çevrelerindeki yoksul ve güçsüzleri düşünmeden rahat bir hayat sürdürmeleri insanî bir davranış değildir. Ayrıca, böyle bir

davranış Yüce Allah'ımızın da hoşuna gitmez. Aksine, Yüce Allah'ımız, yoksul ve güçsüz insanların elinden tutmamızı ve onlara destek olmamızı emreder. Çünkü yoksul insanlar, bu hayatı isteyerek seçmemişlerdir.

Ben ve ailem, çevremizdeki yoksul ve güçsüz insanlara her zaman yardım ederiz. Maddî ve manevî destekte bulunuruz. Öncelikle mahallemizdeki yoksulları tespit ederiz. Ne gibi ihtiyaçlarının olduğunu öğreniriz. Yerine ve durumuna göre; kimine para yardımı yaparız; kimine de yiyecek ve giyecek yardımında bulunuruz. Odunu, kömürü ve sobası olmayanların kışlık ihtiyaçlarını gideririz. Yaşlılık ve güçsüzlük nedeniyle evini tamir edemeyen, çatısını aktaramayan insanlara bizzat çalışarak yardımda bulunuruz.

Yüce Allah'ımız ve Sevgili Peygamberimiz, yoksulların, güçsüzlerin, dul ve yetimlerin yardımına koşanları övmüşler ve müjdelemişlerdir.

Sevgili Peygamberimiz, yardımsever insanları şöyle müjdelemektedir:

“Her kim, bir Müslüman kardeşinin yardımına koşar, ihtiyacını ve sıkıntısını giderirse, Yüce Allah da kıyamet gününde onun bir sıkıntısını giderir.”

7. Özürlülere Sevgi ile Bakar, Sıkıntılarını Paylaşıyorum

Okulumuzda, mahallemizde veya yaşadığımız kentin herhangi bir sokağında bazı özürlü insanlarla karşılaşırız. Bazılarının gözleri görmez; bazılarının kulakları sağır veya dilsizdirler. Bazılarının ise kol veya bacakları sakattır. İçlerinde tekerlekli sandalyeye bağımlı kalmış felçliler de vardır. Kimileri ise zihinsel özürlüdür. Aklî dengeleri yerinde değildir. Akıl sağlığı yerinde olan insanlar gibi düşünüp, konuşamazlar.

Böyle insanları gördüğümüz zaman, içimize bir burukluk çöker. Onlar adına üzülmürüz. Onlara sevgi ile yaklaşma arzusu duyarız. Çünkü onların, herkesten daha çok sevgi ve ilgiye muhtaç olduklarını biliriz. Bizim onlara karşı gösterdiğimiz sevgi ve ilgi, onlara yaşama sevinci verir. Üzüntülerini unuturlar ve mutlu olurlar.

Özürlü olmak günah ve ayıp değildir. Çünkü hiçbir özürlü insan, böyle yaşamayı kendi isteğiyle seçmemiştir. Ya doğuştan gelen bir sakatlıktır, ya da bir kaza sonucunda o duruma gelmişlerdir. O nedenle ben, hiçbir özürlüye saygısız bir tavırla yaklaşmam. Onları alaya almam, sakatlıklarına gülmem, onları hoşlarına gitmeyecek lâkaplarla çağırmam. Özellikle, zihinsel özürlü insanları kızdırmaya çalışmam. Özürlü insanlara kötü davranmanın ne kadar günah olduğunu bilirim. Onlara sevgiyle bakar, yaşama sevinçlerini artıracak davranışlarda bulunurum. Tıpkı diğer insanlara yaptığım gibi, onlarla sohbet eder, şakalaşırım. Başarılarını kutlar, yeteneklerinin gelişmesine katkıda bulunurum.

Yüce dinimiz özürlü insanların kalplerini kıracak, onları üzecek davranışlardan uzak durmamızı öğütler. Hatta Yüce Allah, bir özürlünün onurunu korumak için, Sevgili Peygamberimizi bile uyarmıştır:

Birgün Sevgili Peygamberimiz, dine davet etmek için bazı insanlarla konuşuyordu. O sırada, gözleri görmeyen bir adam gelip Peygamberimize bir şey sordu. Bu soruyu birkaç kez tekrar etti. Fakat Peygamberimiz, diğer insanlarla olan konuşmasını kesmemek için onunla ilgilenmedi. Hatta biraz da ona karşı yüzünü astı. Gözleri görmeyen adam buna üzüldü. İşte, bunun üzerine Yüce Allah, Peygamberimizi uyaran şu ayetini gönderdi:

“Yanıma kör bir adam geldi diye Peygamber, yüzünü asıp çevirdi. Ey Muhammed! Ne bilirsin; belki de o arınacak, ya da öğüt alacaktı da bu öğüt kendisine fayda verecekti. Ama sen, öğütten nasip almayacak kimseyi karşına alıp ilgileniyorsun.”

Görüyoruz ki Yüce Allah, özürülüler konusunda Sevgili Peygamberini bile uyarabiliyor. O nedenle, biz de özürülü insanlarımıza sevgiyle bakıp sıkıntılarını paylaşmalıyız. Zaten, erdemli ve uygar insanlar, özürülülerine sahip çıkar ve onları mutlu ederler.

8. Asr Süresini Ezberleyelim ve Anlamını Öğrenelim

(Dikkat! Bu konuyu öğrenmek için ders kitabınızın 21. sayfasından yararlanınız.)

6. Ünite

Peygamberleri Tanıyalım

1. Allah Mesajlarını İnsanlara Peygamberler Aracılığı ile Gönderilmiştir

Yüce Allah, insanlara bildirmek istediği emirlerini, yasaklarını ve öğütlerini peygamberler aracılığıyla ulaştırmıştır.

Peygamberlik, çalışıp çabalamakla elde edilecek bir görev değildir. Yüce Allah, peygamberlerini temiz kulları arasından kendisi seçer. Peygamberlik vermek istediği kişiyi, vahiy göndererek haberdar eder. Vahiy, peygamberlerin kalbine konan gizli bir bildiridir. Vahiylere, çoğu kez, Cebrail adı verilen melek aracılığıyla bildirilir.

Vahiy alan peygamber, Allah'tan gelen kutsal mesajları insanlar arasında yaymaya başlar. Eğer kendisinin peygamberliğine inanmayanlar çıkarsa, Allah'ın kendisine bağışladığı "mucize" gücünün yardımıyla peygamberliğini ispat etmeye çalışır.

Kutsal kitabımızda, peygamber sözcüğü yerine "resul" veya "nebi" sözcükleri kullanılır. Resul, kendisine kutsal kitap gönderilen peygamberi ifade eder. Nebi ise, kendisine kutsal kitap gönderilmeyen peygamberlerdir. Nebiler, kendilerinden önce gelen resullere ve onların kitabında yer alan buyruklara uyarlar. İnsanları da bu buyruklara uymaya çağırırlar.

2. Peygamberlerin Gönderilmesi Allah'ın İnsanlara Bir Yardımıdır

(Dikkat! Bu konuyu öğrenmek için ders kitabınızın 45. sayfasında yer alan "Peygamberler ve Allah Niçin Peygamberleri Göndermiştir?" konusundan yararlanınız.)

3. Peygamberlere Gelen Mesajlar Aynı Amaca Yöneliktir

Yüce Allah'ın peygamberler aracılığıyla insanlara gönderdiği mesajlar, hep aynı amaca yöneliktir.

Yüce Allah'ımızın peygamberlere gönderdiği ve aynı amacı taşıyan mesajlarını üç grupta toplayabiliriz:

a. Bütün peygamberler, aynı inanç esaslarını savunmuşlardır. Yani; insanları yerde ve gökte Allah'tan başka tanrı olmadığına inanmaya davet etmişlerdir. Buna bağlı olarak; meleklerle, kitaplara, peygamberlere, ahiret gününün varlığına, kadere, öldükten sonra dirilmeye, cennete ve cehenneme de inanmaya davet etmişlerdir.

b. Bütün peygamberler, insanları Yüce Allah'a ibadet etmeye çağırılmışlardır. Yani; her peygamber kendi kavmini namaz, oruç, hac, zekât gibi belli ibadetlerle yükümlü tutmuşlardır. Ayrıca, Yüce Allah'ın dışında hiçbir varlığın ibadete lâyık olmadığı mesajını vermişlerdir.

c. Bütün peygamberler, insanlara güzel ahlâkı aşlamak için uğraş vermişlerdir. Yani; her peygamber, kendi kavmine iyi, doğru ve güzel olan davranışları öğretmiş ve insanlığın barış içinde yaşamasını istemiştir.

Sevgili Peygamberimiz: **“Ben, ancak güzel ahlâkı tamamlamak için gönderildim.”**⁽¹⁾ buyurarak bütün peygamberlerin mesajının, inançlı, ahlâklı, dürüst ve erdemli bir toplum oluşturmak olduğunu özetlemiştir.

4. Peygamberlerin İnsanlardan Seçilmesinin Nedenleri

Yüce Allah'ımız peygamberlerini tıpkı bizim gibi insanlardan seçmiştir. Çünkü peygamberler, aynı zamanda, getirdikleri mesajların uygulayıcısı olan kişilerdir. Dolayısıyla da bizlere örnek olmak zorundaydılar. Örneğin; kutsal kitabımızda namaz kılmamız, oruç tutmamız, zekât vermemiz, hacca gitmemiz istenmektedir. Ama bu ibadetlerin nasıl uygulanacağı ayrıntılarıyla verilmemiştir. İşte, bu ayrıntıları ve uygulamaları, peygamberlerin sunduğu örneklerle gerçekleştirmekteyiz. Söz gelimi; peygamberimiz namazı nasıl kılmışsa, rükû ve secdeyi nasıl yapmışsa, orucu nasıl tutmuşsa, hac yaparken ne gibi hareketlerde bulunmuşsa, biz Müslümanlar da onun sunduğu örneklerle bakarak bu ibadetlerimizi yerine getirmekteyiz.

İşte Yüce Allah'ımız, insani özellikler taşımayan bir meleği peygamber gönderme yeri-ne; her yönüyle insanlara benzeyen ve onlara örnek olabilecek bir peygamber seçmiştir. Yani; peygamberlerin insanlardan seçilmiş olması, bizim için büyük bir iyiliktir. Nitekim kutsal kitabımızda, Peygamberimizin bizim için iyi bir örnek olduğu vurgulanarak şöyle buyrulmuştur:

“...Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok anan kimseler için Peygamber en güzel örnektir.”⁽²⁾

5. Peygamberlerin Nitelikleri

(Dikkat! Bu konuyu öğrenmek için ders kitabınızın 45. sayfasında yer alan "Peygamberler ve Allah Niçin Peygamberleri Göndermiştir?" konusundan yararlanınız.)

5.1. Doğru Olmak

(Dikkat! Bu konuyu öğrenmek için ders kitabınızın 45. sayfasında yer alan "Peygamberler ve Allah Niçin Peygamberleri Göndermiştir?" konusundan yararlanınız.)

5.2. Güvenilir Olmak

(Dikkat! Bu konuyu öğrenmek için ders kitabınızın 45. sayfasında yer alan "Peygamberler ve Allah Niçin Peygamberleri Göndermiştir?" konusundan yararlanınız.)

5.3. Akıllı ve Zeki Olmak

(Dikkat! Bu konuyu öğrenmek için ders kitabınızın 45. sayfasında yer alan "Peygamberler ve Allah Niçin Peygamberleri Göndermiştir?" konusundan yararlanınız.)

5.4. Allah'tan Aldığı Mesajları Olduğu Gibi İnsanlara Bildirmek

(Dikkat! Bu konuyu öğrenmek için ders kitabınızın 45. sayfasında yer alan "Peygamberler ve Allah Niçin Peygamberleri Göndermiştir?" konusundan yararlanınız.)

6. Kur'an'da Adı Geçen Peygamberler

Kutsal kitabımızın haber verdiğiğine göre, Yüce Allah pek çok peygamber göndermiştir. Çünkü insanlar, zaman zaman ilâhî dinlerden yüz çevirip putlara ve değersiz varlıklara tapmaya başlamışlardır. Yüce Allah da onları yeniden doğru yola iletmek üzere çok sayıda peygamber göndermiştir. Ancak bunlardan, sadece yirmi beşinin adı Kur'an'da yer almaktadır. Hatta bazı peygamberlerin hayat hikâyeleri, kutsal kitabımızda uzun uzun anlatılmıştır. Kur'an'ın ilk bölümünde adı geçen yirmi beş peygamberin adları sırasıyla şöyledir:

Âdem, İdris, Nuh, Hûd, Salih, Lût, İbrahim, İsmail, İshak, Yakup, Yûsuf, Şuayb, Harun, Musa, Davud, Süleyman, Eyyub, Zülkifl, Yunus, İlyas, Elyas'a, Zekeriyya, Yahya, İsa ve bizim Peygamberimiz Muhammed.

Yüce Allah'ın ilk peygamberi Hz. Âdem, son peygamberi ise bizim Peygamberimiz olan Hz. Muhammed'dir. Peygamberimiz Hz. Muhammed, evrensel bir peygamberdir. Yani, bütün zamanlara, bütün mekânlara ve bütün insanlara gönderilmiştir. Oysa diğer peygamberler, belli zaman dilimleri içinde ve belli milletlere gönderilmişlerdir.

7. Ünite

Hz. Muhammed ve Aile Hayatı

1. Hz. Muhammed'in Ailesi İçindeki Örnek Davranışları

1.1. Hz. Muhammed Aile Bireylerini Çok severdi

Hz. Muhammed'in son derece mutlu bir aile yuvası vardı. Çünkü Hz. Muhammed, başta eşi ve çocukları olmak üzere bütün aile bireylerini çok severdi. Hepsinin gönlünü hoş tutar, hiçbirinin kalbini kırmazdı. Aile içinde yüksek sesle konuşmazdı. Çocuklarıyla konuşurken, onların saçlarını ve yanaklarını okşardı. Torunları olan Hasan'la Hüseyin'i omzuna bindirir, hoplatırdı. Onları gıdıklayarak güldürmeye çalışırdı.

Hz. Muhammed, aile bireyleriyle konuşurken, sevgi üretecek sözcükler kullanılırdı. Örneğin kızı Fatma'ya seslenirken; "**canımın içi**" veya "**gözümün nuru**" gibi ifadeler kullanırdı. İkinci eşi Hz. Ayşe'yi yanaklarının kırmızımtırak oluşundan dolayı "**pembecik**" anlamına gelen "**hümeyra**" diye çağırırdı.

Hz. Muhammed, aile bireylerini sevindirmek için, zaman zaman, hediyeler alırdı. Onları eğlendirmek için, Ramazan ve Kurban Bayramı törenlerini izletmeye götürürdü. Hatta bir bayramda, eşi Hz. Ayşe'yi ve kızlarını savaş sporu gösterileri sunan Habeşlileri izletmeye götürmüştü.

Hz. Muhammed, ailesiyle birlikte bulunmaktan zevk alır, onları koruması için Yüce Allah'a dua ederdi. Hatta bir keresinde, Yüce Allah, Peygamber ailesini konu alan bir ayet göndermişti. Bunun üzerine Hz. Muhammed, kızı Fatma'yı, damadı Hz. Ali'yi ve torunları Hasan'la Hüseyin'i sırtındaki abanın altına alıp şöyle dua etti:

“Allah’ım! İşte bunlar benim ailemin bireyleridir. Onları günahlardan uzak tut ve her türlü kirden koru.”

1.2. Hz. Muhammed Ev İşlerine Yardımcı Olurdu

Hz. Muhammed, küçüklüğünden beri çalışmayı ve yardımlaşmayı çok severdi. Özellikle ev işlerinde eşlerine yardımcı olurdu. Bütün işleri onlara bırakmazdı. Onların işlerini kolaylaştırmaktan zevk alırdı.

İkinci eşi Hz. Ayşe’nin anlattığına göre Peygamberimiz; giysilerini kendi yamar, ayak-kabıllarını kendi tamir eder, keçilerini kendi sağlar, devesinin bakımını kendi yapardı. Evi sü-pürür, soğan soyar, yemek pişirirdi.

Hz. Muhammed, evine gelen konuklarına da kendi hizmet ederdi. Sofrayı hazırlar, kendi eliyle ezdiği hurmaları konuklarına ikram ederdi.

Hz. Muhammed, evde yaptığı hiçbir işi küçümsemez, hanımlarına hizmet etmekten de utanmazdı. Dolayısıyla, Hz. Muhammed’in ailesinde, günün her saatinde, huzur ve mutluluk vardı.

1.3. Hz. Muhammed Aile Bireyleriyle Şakalaşırđı

Hz. Muhammed, asık suratlı bir insan değildi. Gülmeyi ve şakalaşmayı severdi. Aile bireylerini güldürmek ve neşelendirmek için çeşitli oyunlar kurar, espriler yapardı. Örneğin; bazen, yere diz çöker, torunlarını sırtına bindirerek at taklidi yapardı. Bu oyun çocukların çok hoşuna gittiği için, bunu sık sık tekrar ederdi. Torunları Hasan ve Hüseyin dedelerinin şakacılığına o derece alışmışlardı ki, bir keresinde Hz. Muhammed secdede iken boynuna binmişlerdi. Peygamberimiz de buna ses çıkarmamış ve secdeyi uzatmıştı.

Hz. Muhammed, eşleriyle de sık sık şakalaşırđı. Onların gülmesi ve neşelenmesi hoşuna giderdi. Onları neşeli bir oyunun içine sokabilmek için küçük bahaneler icat ederdi. Bir keresinde ikinci eşi Hz. Ayşe ile bir bahse tutuşmuşlar, birbirlerini geçebilmek için koşma yarışına girmişlerdi. Bu olay onları epey güldürmüştü.

1.4. Hz. Muhammed Aile Bireyleri Arasında Ayırım Yapmazdı

Hz. Muhammed, aile çatısı altında yaşayan herkese eşit davranırdı. Eşleri, çocukları, torunları ve hizmetçileri arasında bir ayırım yapmazdı. Evde bulunan yiyecek ve içecekleri eşit olarak paylaştırırdı. Bu paydan evin hizmetçileri de nasibini alırdı. Hatta diğer ailelere de tavsiyede bulunarak; hizmetçilerine kendi yediklerinden yedirip kendi giydiklerinden giydirmelerini isterdi.

Hz. Muhammed, sevgisini bile aile bireyleri arasında eşit dağıtmaya çalışırdı. Kıskançlığa yol açacak bir davranışta bulunmazdı. Torunlarını ve çocuklarını eşit olarak severdi. Eğer torunu Hasan’ı bir dizine oturtmuşsa, mutlaka öbür dizine de Hüseyin’i oturturdu. Böylece, hem onların sevgisini kazanır, hem de çocuklar arasında doğabilecek bir kıskançlığı önlemiş olurdu.

1.5. Hz. Muhammed Aile Bireylerinin Görüşlerine Değer Verirdi

Hz. Muhammed, aile bireyelerine son derece saygılıydı. Ailenin biricik reisi (başkanı) olmasına rağmen, herkesin görüşüne değer verirdi. Aile bireyelerine danışmadan, onların görüşünü almadan hiçbir iş yapmazdı. Yüce Allah’ın mesajları dışında kalan her türlü konuda,

aile bireylerine danıştırdı. Çoğu kez de onların tavsiyesine uyardı. Çünkü böylece, hem onların gönlünü alır hem de aile içinde demokrasiyi yerleştirmeye çalışırdı.

Hiz. Muhammed'in aile bireylerinin görüşlerine değer vermesi, eşlerini ve çocuklarını çok memnun ederdi. Ona karşı olan bağılılıkları daha da artardı.

Hiz. Muhammed, sadece aileye ait bir konuda değil, kimi zaman politik konularda bile eşlerinin tavsiyesine uymuş ve başarılı olmuştu. Örneğin; Hudeybiye Antlaşması sırasında, Peygamberimizle ashabi (arkadaşları) arasında küçük bir tartışma çıkmış; Peygamberimizin, "Kurbanlarınızı kesin, tıraş olun, ihramdan çıkın." emrine rağmen, arkadaşları isteksiz görünmüşlerdi. Bunun üzerine Peygamberimizin eşlerinden biri olan Ümmü Seleme, Peygamberimize şöyle bir tavsiyede bulundu:

"Ey Allah'ın elçisi! Sen kurbanını kes, tıraşını ol, ihramdan çık; göreceksin onlar da sana uyararak kurbanlarını keseceklerdir."

Eşi Ümmü Seleme'nin bu teklifi Peygamberimizin hoşuna gitti. Hemen kurbanını kesti. Arkadaşları da, daha fazla direnmeden, Hiz. Muhammed'in dediklerini teker teker yapmaya başladılar.

Sevgili Peygamberimizin, eşinin görüşlerine değer vermesi, o anda, önemli bir problemi çözmüş ve herkes mutlu olmuştu. Hiz. Muhammed, sadece eşlerinin değil, akılcı bulunduğu takdirde, çocuklarının bile görüşlerine değer verecek kadar aile bireylerine saygılıydı.

1.6. Hiz. Muhammed Akrabayı Ziyaret Ederdi

Hiz. Muhammed akrabalık ilişkilerine çok önem verirdi. Uzak yakın, bütün akrabalarını ziyaret ederdi. Gerek kan bağıyla bağlı bulunduğu kendi akrabalarını, gerekse eşlerinin akrabalarını ziyaret etmekten çok hoşlanırdı. Akrabalarının düğün ve nikâh törenlerinde bulunmayı severdi. Evleri uzak bile olsa, bayram günlerinde onların ziyaretine gider, hatırlarını sorardı.

Hiz. Muhammed, daha altı yaşlarında bir çocukken, annesiyle birlikte Medine'ye gitmiş ve dayılarını ziyaret etmişti. Bu ziyaret esnasında, babasının Medine'de bulunan kabrini de ziyaret ederek evlâtlık görevini yerine getirmişti.

Hiz. Muhammed, akrabalarını ziyarete giderken eli boş gitmezdi. Onların sevgisini kazanmak için mutlaka bir hediye götürürdü. Akriba ziyaretine o derece önem verirdi ki, akrabalarıyla ilişkisini kesen kişinin cennete giremeyeceğini haber verirdi.

Hiz. Muhammed, özellikle, yaşlı akrabalarını; amcalarını, halalarını, teyzelerini veya eşlerinin yaşlı akrabalarını ziyaret ederek dualarını almayı severdi. Bir keresinde, eşi Hiz. Ayşe'nin yüz yaşına yaklaşmış olan dedesi Ebû Kuhafe'yi Hiz. Muhammed'e getirmişlerdi. Hiz. Muhammed, bu duruma üzüldü ve Hiz. Ayşe'nin babası Hiz. Ebû Bekir'e şöyle dedi:

"Yaşlı babanı buraya kadar yormayıp evinde bıraksaydım. Ben gelir onu ziyaret ederdim."

2. Hiz. Muhammed'in Ailesinin Seçkin Özellikleri

2.1. Hiz. Muhammed'in Ailesinde Sevinçler ve Üzüntüler Paylaşıldı

Hiz. Muhammed'in aile bireyleri arasında örnek bir dayanışma vardı. Birbirlerinin sevinç ve üzüntülerini paylaşırlardı. Bayram günlerinde, tatlı bir heyecan yaşanır, karşılıklı hediye-

ler alınıp verilirdi. Cuma günlerinde ve bazı kutsal gecelerde özel yemekler yenir ve Yüce Allah'a topluca dua edilirdi. Kurban Bayramı'nda Hz. Muhammed, kendi eliyle pişirdiği etleri çocuklarına, torunlarına, eşlerine ve bayram ziyaretine gelen arkadaşlarına ikram ederdi. Onun bu güzel davranışı, diğer ailelere de örnek olurdu.

Hız. Muhammed'in ailesinde, çocukların doğumu da bir bayram havasında karşılanırdı. Bu sevinçli haber bütün aile bireylerine mutluluk verirdi. Örneğin Hz. Muhammed, oğlu İbrahim doğduğu zaman çok sevinmiş, doğum haberini getiren kişiye müjdelik hediyeler vermiştir. Ayrıca İbrahim'in bakımını üstlenen kadına birkaç dönümlük hurma bahçesi bağışlamıştır. Ne yazık ki, küçük İbrahim'in bir buçuk yaşına varmadan ölmesi, bütün aile bireylerini aynı derecede üzmüş, oğlu için gözyaşı dökken Hz. Muhammed'in acısını yine aile bireyleri paylaşmışlardır.

2.2. Hz. Muhammed'in Ailesinde Misafire Cömert Davranırdı

Hız. Muhammed'in ailesi, misafire karşı cömert davranmayı severdi. Çünkü Hz. Muhammed, bu konuda bütün aile bireylerine örnek oluyordu. Hz. Muhammed'in evine konuk olarak gelen kişi, mutlaka yiyecek bir yemek, dinlenecek bir yatak bulurdu. Hz. Muhammed'in geçmiş dedeleri de, Mekke'nin en cömert, en eli açık, en çok misafir kabul eden insanlarıydılar.

Hız. Muhammed'e göre, konuklara cömert davranmak dostluğu, arkadaşlığı ve insan sevgisini artıran güzel bir huydur. Cimrilik ise; insanı katı yürekli, bencil, çıkarıcı yapar. Cimri insanlar, mal tutkusuyla her türlü kötülüğe sapabilirler.

Hız. Muhammed'in ailesinde, misafirlere etin ve ekmeğin en iyisi sunulurdu. Yatağın en yumuşağı serilirdi. Misafir, kapıda karşılanır, giderken de kapıya kadar uğurlanırdı. Misafirin sofraya bereket, eve uğur getireceğine inanılırdı. Yokluğun ve kıtlığın en yoğun yaşandığı zamanlarda bile, misafire surat asılmaz; yemeksiz gönderilmezdi.

Hız. Muhammed, konuklara cömert davranma konusunda çevresindeki insanlara da örnek olurdu. Cömert ve konuksever insanlara Yüce Allah'ın bol bol karşılık vereceğini söylerdi. Misafirlikle ilgili olarak şöyle buyurmuştur:

"Her kim Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsa misafirine ikramda bulunsun. Onun bir günlük câizesini (yolluğunu) da versin."⁽¹⁾

Hız. Muhammed, cömertlik konusunda o kadar geniş gönüllüydü ki; **"Keşke Uhud Dağı kadar altınım olsa da, onu üç gün içinde dağıtıversem ne kadar hoşuma giderdi."** diyerek içindeki cömertlik duygusunu dile getirirdi.

2.3. Hz. Muhammed'in Ailesinde İsvaftan Kaçınılırdı

Hız. Muhammed'in aile bireyleri son derece tutumlu insanlardı. Savurganlığı sevmezlerdi. Elleri bulunan mal varlıklarını gereksiz ve anlamsız yere saçıp savurmazlardı. Abarıtısı olmayan, orta hâlli bir hayat sürmeye çalışırlardı. Çünkü Hz. Muhammed, aile bireylerini savurgan olmama konusunda çok iyi eğitmişti.

Hız. Muhammed'in eşleri ve çocukları oldukça sade giyinirlerdi. Pahalı ve gösterişli şeylere heveslenmezlerdi. Az ve temiz yemek yerlerdi. Oburluğu sevmezlerdi. Karınlarını tuka basa doyurmazlardı. Daha çok yoksulları düşünürlerdi. Anlamsız zaman savurganlığı da yapmazlardı. Çalışma, dinlenme ve eğlenme zamanlarını çok iyi ayarlarlardı. Üretime katkısı bulunmayan işlerle vakit harcamazlardı.

Hız. Muhammed, tutumlu olma konusunda aile bireyelerine öğüt verirdi. Savurganlıktan uzak duran ve tutumlu olan kişilerin yoksul olmayacaklarını söylerdi. **“Tutumlu olmak geçimin yarısıdır.”** derdi.

Hız. Muhammed’in ailesinde, yokluk ve darlık zamanlarında eski ve yamalı elbiseler giyilirdi. Özellikle Hız. Peygamber, bu konuda hepsine örnek olurdu. Ömrü boyunca Hız. Peygamberin evinde yaşamış ve ona hizmet etmiş olan Malik oğlu Enes, Hız. Peygamberin tutumluluğu ile ilgili olarak şöyle diyor:

“Allah’ın elçisi, çoğu zaman, yünden dokunmuş bir elbise ve yamalı bir pabuç giyerdi. Yediğı şey ise, iri arpa unundan yapılmış bir parça ekmektir.”

Hız. Peygamberin bu tutumu, hiç kuşkusuz, o dönemin koşullarıyla ilgiliydi. Ama Hız. Muhammed’in ailesi, herkese örnek olabilmek için böyle davranmak durumundaydı.

2.4. Hız. Muhammed’in Ailesinde Aile Bireyleri Birbirine Danışırđı

Hız. Muhammed’in ailesinde, bütün işler, birbirlerine danışarak yürütülürdü. Kimse kendi başına hareket etmezdi. Aile bireyelerinin ortak görüşüyle, bir işin yapılmasına karar verirdi.

Aile bireyleri, büyük çoğunlukla, Hız. Muhammed’e danışırldı. O, düşündüklerini söylerdi; fakat, eşlerinin ve çocuklarının görüşlerini almadan bir karara varmazdı.

Hız. Muhammed, kadınlarla ilgili konularda, eşlerinin deneyiminden yararlanırđı. Bayanların duygu dünyasını anlamak için onlara sorular sorar ve görüşlerini alırdı. Kızlarıyla konuşamadığı özel konuları hanımları aracılığıyla öğrenir ve onların sorunlarını çözmeye çalışırdı. O nedenle ki, bütün kızlarını evlenmeden önce görüşlerini almış ve ona göre evlendirmiştir. Hatta bu konuda ashabını (arkadaşlarını) da uyararak:

“Kızlarınızı evlendirmeden önce, onlara danışın ve onların iznini alın.”⁽¹⁾ buyurmuştur.

Hız. Muhammed, ilk eşi Hız. Hatice ile evlendiğinde, henüz yirmi beş yaşında bir delikanlıydı. Eşi ise, kendisinden on beş yaş büyük ve hayat tecrübesine sahipti. O nedenle, Hız. Muhammed, Hız. Hatice’nin görüşlerine çok değer verir ve bazı önemli konuları ona danışırdı. Hatta Hız. Muhammed, Hız. Hatice’nin ölümüne çok üzülmüş ve zaman zaman; **“Şimdi Hatice hayatta olsaydı, bana şöyle derdi.”** diyerek rahmetli eşinin danışmanlığına ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir.

2.5. Hız. Muhammed’in Ailesinde Komşuluk İlişkilerine Önem Verilirdi

Hız. Muhammed’in ailesinde komşuluk ilişkilerinin çok özel bir yeri vardı. Bütün komşularıyla iyi geçinirlerdi. Hemen hemen her gün, komşularını ziyaret edip hatırlarını sorarlardı. Her karşılaştıklarında onlara selâm verir, iyilikleri için dua ederlerdi. Komşularını incitecek hiçbir davranışta bulunmazlardı.

Hız. Muhammed, komşularına iyi davranmaları konusunda aile bireyelerine öğüt verirdi. Komşunun komşu üzerindeki haklarını anlatırdı. Bir insanın kendi ana babası ölünce onların malından nasıl miras hakkı olursa; komşunun da komşu üzerinde o derece hakkı olduğunu söylerdi.

Hız. Muhammed, komşuluk hakkının yakın komşudan uzak komşuya doğru olması gerektiğini söylerdi. Hatta bir keresinde, eşi Hız. Ayşe Hız. Muhammed’e:

- Ey Allah'ın elçisi; benim iki komşum var. Hangisine hediye vereyim? diye sormuş, Hz. Peygamber de cevap olarak;

- **Kapısı sana daha yakın olana ver.**" demiştir.

Hz. Peygamber, yaşça büyük komşularıyla yakından ilgilendiği gibi, komşu çocuklarına da büyük önem verirdi. Zaman zaman, kendi torunlarıyla birlikte komşu çocuklarını da dizlerine oturtup onları severdi. Kimi zaman, avuçlarına küçük bir hediye veya bir hurma tane-si sıkıştırarak onları sevindirirdi. Onun bu hareketleri bütün aile bireylerine örnek olurdu.

2.6. Hz. Muhammed'in Ailesinde Öksüzler ve Yoksullar Gözetilirdi

Hz. Muhammed'in ailesi, öksüzlere, yetimlere ve yoksullara ayrı bir değer verirdi. San-ki bütün aile, öksüz ve yetimleri koruyup kollamak için yarıştırdı. Öksüz ve yoksulların kar-nını doyurmadan, sırtlarını giydirmeden içleri rahat etmezdi. Evlerinin çevresi yoksul ve ye-tim barınağı hâline gelmişti. Çünkü, Hz. Muhammed'in aile bireyleri, hiçbir yoksulu, dilen-ciyi veya öksüzü eli boş çevirmezdi.

Hz. Muhammed'in kendisi de öksüz ve yetim olarak büyüdüğü için, Hz. Muhammed'in ailesinde öksüz ve yetimlerin ayrı bir yeri vardı. Özellikle, anne ve babalarını savaşta kay-beden kimsesiz çocuklar, Hz. Muhammed'in ailesince gözetim altına alınırdu. Hz. Peygam-berin eşi Hz. Ayşe, birçok yetimi himayesine almıştı.

Beşir adında küçük bir çocuk, Uhud Savaşı'nda babasını kaybetmiş ve ağlıyordu. Bunu gören Hz. Muhammed, çocuğu kucağına aldı, gözyaşlarını kuruladı ve ona; "Ağlama, ben baban, Hz. Ayşe de annen olsun istemez misin?" dedi. Beşir, sevindi ve başını sallayarak; "İsterim." diye karşılık verdi. Bunun üzerine Beşir, Hz. Ayşe'ye emanet edildi ve onun hi-mayesinde korundu.

Hz. Muhammed öksüz, yetim ve kimsesiz çocukların korunup kollanmasını teşvik etmek için bütün Müslümanlara şu müjdeyi vermiştir:

"Kim Allah rızası için bir yetimin başını okşarsa, elinin dokunduğu her saç sayısın-ca kendisine sevap yazılır. Kim, yanında bulunan yetim bir kız veya erkek çocuğa iyi davranırsa, ben ve o, cennette şu iki parmağım gibi yan yana olacağız."

3. Salâvat Dualarını Ezberleyelim ve Anlamalarını Öğrenelim

(Dikkat! Bu konuyu öğrenmek için 4. sınıf Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi kitap-larından yararlanınız.)

